

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Sociální práce

Bakalářská práce

Subjektivní vnímání násilí u dětí ve věkové skupině 11-15 let

Vypracoval: Přenosilová Petra
Vedoucí práce: PhDr. Hrušková Martina Ph.D.

České Budějovice 2015

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o tom, co představuje pro děti v pubescentním období násilí. Toto téma je neustále nadčasové, diskutované a velice závažné. Mnoho autorů se tímto tématem a možnostmi řešení zabývají.

Práce je rozdělena na dvě části a to na teoretickou část a empirickou část. Teoretická část je rozdělena do sedmi kapitol a dvou podkapitol. První kapitola pojednává o tom co je to vlastně násilí, různé názory od různých autorů a druhá řeší, kdo je to vlastně dítě a dítě v pubescenci. V další kapitole pojednávám a rozebírám druhy násilí a to, proč a kde se v člověku bere zlo. V páté kapitole přibližuji osoby, které mají potencionálně vyšší sklon k agresivitě a ty, kteří mají potencionálně vyšší sklon stát se obětí. Pátá kapitola řeší následky násilného chování. V šesté kapitole více přibližuji problematiku šikany, která je v tomto věkovém období nejvíce z násilí zastoupena. V poslední kapitole popisují možnosti prevence před násilím a šikanou a takzvaný návod jak postupovat a na koho se obrátit, když násilí již propuklo.

Empirická část má stanovenou jednu výzkumnou otázku a několik cílů. Výzkumnou otázkou je zjistit co představuje termín násilí pro děti ve věkové skupině 11 až 15 let. Cíly této práce bylo zjistit, co si představují pod pojmem násilí, zda násilí ve svém okolí vnímají a jak na něj reagují a dílčími cíly bylo zjistit, zda někdy komunikační partneři násilí samotní spáchali, zda na nich bylo násilí někdy spácháno a zda vědí jak postupovat při řešení násilného chování.

Pro výzkumné šetření byla stanovena kvalitativní výzkumná strategie, metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory byly dělány se sedmi komunikačními partnery, kteří byly vybrány metodou snowball sampling. Jednalo se o děti ve věku 11 až 15 let a rozhovory byly vedeny se souhlasem zákonného zástupce komunikačních partnerů doma na klidném místě.

Kvalitativní výzkumné šetření přineslo zajímavé výsledky. Výzkum odhalil, že komunikační partneři si představují pod pojmem násilí hlavně fyzické ataky a to ve velké míře převažuje nad ostatními druhy násilí. Tři komunikační partneři do výčtu, co vše podle nich spadá do násilí, dokonce uvedli pouze jen fyzické ataky a nic jiného již nezmiňovali.

Klíčová slova: násilí, agrese, děti, pubescence

Abstract

The bachelor thesis discusses what violence means for pubescent children. This topic is timeless, constantly discussed and very serious. Many of the authors are concerned with this issue and finding solution possibilities.

The thesis is divided into two parts, the theoretical part and an empirical part. The theoretical part is divided into seven chapters and two sub-chapters. The first chapter discusses what violence really is, it brings different opinions of different authors; and the second one describes who actually a baby and a pubescent child is. In the next chapter I try to describe and analyse the types of violence, and why and where the evil in people comes from. In the fifth chapter I describe persons who are potentially more prone to aggressiveness, and those who have a potentially higher tendency to become victims. The fifth chapter deals with the consequences of violent behaviour. In the sixth chapter I further describe the issue of bullying, which is the most often represented kind of violent behaviour at this age. In the last chapter I describe the possibilities for the prevention of violence and bullying, and so-called instructions how to proceed and whom to contact when violence has already erupted.

In the empirical part, there are one research question and several objectives determined. The research question tries to find out what the term of violence means for children in the age group from 11 to 15 years. The objectives of this work were to find out what they understand by the term of violence, whether they are aware of violence in their immediate area and how they react to it; and the sub-objectives were to find out whether they have ever committed a violent act on their own, whether violence is or was ever committed on them, and if they know how to proceed in resolving violent behaviour.

For the research investigation there was established a qualitative research strategy, a questioning method and a technique of the semi-structured interview. Interviews were made with seven respondents, who were selected by the method of a snowball sampling. These were the children aged 11 to 15

years, and interviews were conducted with the consent of the legal representative, at respondents' home in a quiet place.

The qualitative research investigation has yielded interesting results. The research revealed that the respondents understand the term violence mostly as physical attacks, and this fact largely prevails over the other types of violence. Three respondents even included only physical attacks and nothing else into the list of violent acts according to their opinions.

Keywords: violence, aggression, children, pubescence

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne:

.....

(jméno a příjmení)

Poděkování

Na tomto místě bych velice ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce PhDr. Hruškové Martině Ph.D. za pomoc a odborný dohled nad touto prací. Ráda bych také poděkovala mé rodině a blízkým, díky kterým jsem mohla studovat na vysoké škole a kteří mě po celou dobu studia podporovali.

Obsah

1	TEORETICKÁ ČÁST	12
1.1	Násilí a agrese	12
1.2	Dítě.....	13
1.3	Dělení agrese a násilí	15
1.3.1	Druhy násilí a agrese.....	15
1.3.2	Kde se v člověku bere zlo	18
1.4	Oběť a pachatel	22
1.5	Následky činů.....	26
1.6	Šikana.....	26
1.7	Prevence šikany a násilí a možnosti řešení	28
2	CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	32
2.1	Cíl práce	32
2.2	Výzkumná otázka.....	32
3	METODIKA	33
3.1	Kvalitativní výzkum.....	33
3.2	Metodika sběru dat.....	33
3.3	Charakteristika výzkumného souboru.....	34
3.4	Zpracování získaných dat.....	34
4	VÝSLEDKY	36
5	DISKUZE	43
6	ZÁVĚR	48
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	49
	PŘÍLOHY	52

Úvod

„Člověk je jediným primátem, který zabíjí a týrá příslušníky svého druhu bez biologického nebo ekonomického důvodu a pocituje při tom uspokojení.“

(Fromm, 1997, s. 17)

Projevy nejrozličnějšího násilí se ve společnosti vyskytovaly odjakživa, v odlišných kulturách a v rozdílné míře. Jsme svědky nejrozličnějších forem násilí, které se rok od roku zvyšují. Násilí je v naší společnosti častým jevem a kdykoliv se každý může stát obětí. Vznikají různá sociologická šetření, která dokazují, že lidé jsou k násilí většinou lhostejní a přehlížejí ho. I když dopadení a potrestání agresora je v roli policejních složek a soudů, je třeba, aby veřejnost nebyla slepá a hluchá vůči jakýmkoliv projevům násilí, ať se jedná o násilí fyzické, psychické nebo další formy násilí, které probíhají skrytě a lze je jen těžko dokázat. Existence takového skrytého násilí je většinou zveřejněna, až s žádostí o pomoc oběti, jenž už „nemůže dál“ a kdy přetekl pověstný pohár její trpělivosti. Násilí můžeme vidět v různých podobách všude kolem nás, které k nám prostupuje dle mého názoru v největší míře mediálními prostředky. Toto téma je snad nejčastěji probíráno a je námětem mnoha her, filmů, představení a pohádek, kde se střetává dobro se zlem. Nejrizikovější a nejnáchylnější skupinou k ovlivnění, jsou právě děti, které si plně nemusí uvědomovat rozdíly mezi realitou a filmem. Tudíž nelze předpokládat, že dokážou plně chápat následky, které mohou nastat.

V odborné literatuře existuje mnoho knih zabývajících se problematikou násilí, tedy nemocí společnosti, kterou můžeme znát z médií, z vlastního života nebo ze života našich blízkých.

Náplní této bakalářské práce je problematika násilí u dětí v období pubescence. Dle mého názoru se násilí mezi dětmi, nejen v období puberty, objevuje stále častěji. Cílem práce je zjistit, jak děti vnímají násilí a co si pod samotným pojmem představují. Kde všude ve svém okolí násilí vnímají a jak na něj reagují.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou oblastí. V teoretické části se věnuji nejprve vymezením pojmům, poté násilí a jeho rozdělení, následky a kde se v člověku bere zlo. Poslední kapitolou je prevence násilí. Druhá část bakalářské práce je vlastní šetření

kvalitativní výzkumnou strategií, metodou dotazování a technikou polostrukturovaného rozhovoru.

Předpokládaným přínosem této bakalářské práce je rozšíření povědomí o násilí a jeho formách a hlavně o možnostech obrany a prevence nejen nastávajícím rodičům, dětem, ale i sociálním pracovníkům, a další široké veřejnosti.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Násilí a agrese

Existuje celá řada definic, které popisují co to je násilí a agrese. Různě se shodují, doplňují nebo se naopak zcela liší. V každé definici se odráží různé úhly pohledu. Agrese můžeme vnímat úplně všude kolem nás, jde například o válečný konflikt dvou států, napadení člověka člověkem, nebo když šelma loví svou kořist, nebo i vzájemná agrese člověk versus zvíře a také jestliže je naše tělo napadeno virem (agresivním virem). Je toho opravdu spousta, proto si pro účely této bakalářské práce vymezím pojem násilí a agresivitu mezi lidmi. Tyto dva pojmy jsem se z důvodu terminologické nejednotnosti rozhodla spojit dohromady, jsou sice mírně odlišné, ale jak uvádí Čermák (1999) bez agrese není násilí.

Většina z nás si asi pod tímto termínem představuje podobné obrázky. Když někdo začne na toto téma něco vyprávět, představujeme si například týrané dítě nebo zbitou ženu. Výprask, rány, spoustu modřin, krve a obvazů. Dítě jde ráno do školy a cestou ho přepadnou starší spolužáci pro svačinu nebo drobné, které má s sebou. Nebo nějakou pani, která jde z práce domů, a přepadnou ji na zastávce, když čeká na autobus.

Násilí je nejobecněji definováno Světovou zdravotnickou organizací jako vědomé použití či ohrožení za použitím fyzické síly nebo moci proti sobě samotnému, jiné osobě, proti skupině nebo komunitě, a to za použití takové síly a moci, která má nebo pravděpodobně bude mít za následek poranění, smrt, psychickou újmu, poruchu vývoje či osobnosti (Haškovcová, 2004). Vágnerová (2012) do definice přidává i násilí na věcech a hovoří o agresi jako o porušování sociálních norem a omezování práv obětí. Tatáž autorka (2012) stanovuje násilné chování jako jeden z obranných mechanismů, který se projevuje útokem cíleným na zdroj neuspokojení. Bourcet (2006) hovoří o agresi jako o náhlém brutálním útoku na osobu, aniž by došlo k jakékoliv provokaci. Ten tedy z definice vypouští možnost být násilný a agresivní vůči věcem. Češková (2012) do své definice agrese a násilí dokonce přidává i násilí vůči zvířatům. Jedno z dalších vymezení se vrací zpět k agresivitě mezi lidmi a tvrdí, že jde o čin s úmyslem ublížit jedné nebo více osobám s těžkými následky jako je poranění nebo psychofyzické

trauma (Helus 2011). Čermák (1999) ve své knize agresí a násilí záměrně definuje zvlášť, kdy ale hovoří o tom, že agrese je hnacím zdrojem násilí.

1.2 Dítě

Stejně jako na násilí i na tento pojem najdeme mnoho definic, které nějak vystihují dítě. Například podle Úmluvy o právech dítěte (1991) se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud nebylo podle právního řádu dosaženo zletilosti dříve. V tomto případě zde není stanovena žádná dolní věková hranice dítěte, dalo by se tedy považovat, že se dítětem rozumí již embryo vzniklé od početí. Touto problematikou – od kdy je dítě považováno dítětem – se ale ve své práci nebudu zabývat. Pro mé účely zde vydefinuji období puberty.

Machová (2010) popisuje období puberty jako dlouhé vývojové období v rozpětí od deseti do osmnácti let. Začátek puberty se různě odlišuje u chlapců a dívek, říká, že u dívek puberta začíná zhruba o dva roky dříve a to právě v deseti letech, zatímco u chlapců tedy až ve dvanácti letech. Langmeier (2006) definuje období pubescence od jedenácti do patnácti let a dělí ho na dvě fáze: nejprve období prepuberty, která pozvolně přechází v období vlastní puberty. Ve fázi prepuberty se objevují první náznaky pohlavního dospívání. Vyskytují se hlavně první sekundární pohlavní znaky a začíná akcelerace růstu. Jde hlavně o fyzický vývoj dítěte, který u dívky probíhá od jedenácti do třinácti let a u chlapců o jeden až dva roky později. Po ukončení této fáze nastupuje tedy již zmíněná vlastní puberta, která trvá do dosažení schopnosti reprodukce. Toto období můžeme uzavřít do věkové kategorie třináct až patnáct let (Langmeier, 2006). Vágnerová (2012) ve své knize vymezuje období puberty ve stejném věkovém rozhraní jako Langmeier a to tedy od jedenácti do patnácti let, zahrnuje do toho prvních pět let dospívání, ale toto celé období nazývá ranou adolescencí. Na rozdíl od Langmeiera to má jako jeden časový úsek a dodává, že v tomto období dochází ke změně způsobům myšlení. Od počátku tohoto období jsou děti v pubescenci schopni přemýšlet nad věcmi, které reálně neexistují. Změny v působení hormonů motivují i změny v emočním prožívání, které může ovlivňovat aktuální hodnocení dospívajícího. Dítě v pubertě se začíná odpoutávat od rodičů a

významné postavení v jeho životě začínají hrát vrstevníci, se kterými se ztotožňuje. V tomto období hraje hlavní roli přátelství, první lásky a testování prvních partnerských vztahů. V tomto období se také pubescenti snaží odlišit od dětí, ale zároveň i od dospělých. Toto odlišení vytvářejí například změnou životního stylu či zevnějšku, přeměnou zájmů a hodnot. Během změn probíhající během dospívání ztrácí pubescenti staré jistoty, ale trénují orientaci a řešení nových situací vedoucí k nové stabilizaci. Tyto změny jsou určitým přitížením v životě dospívajícího, ale jsou vnímány jako výzva k osobnímu rozvoji. V dětství potřeba jistoty byla propojena s rodinou, v tomto období již svůj úkol splnila a v období puberty je potřeba pro další správný rozvoj dítěte volnost v rozhodování. S potřebou jistoty je velice propojena potřeba citového respektu, která má v tomto období jinou podobu než v raném dětství. Obecně to můžeme nazvat jako potřebu mít své místo ve světě. Aby byli v tomto období pubescenti pozitivně přijati společností, musí si své místo zasloužit – na rozdíl od čerstvě narozených dětí, které jsou akceptovány hned po příchodu na svět svou nevinností a roztomilostí. Veškeré tyto změny vedou ke ztrátě jistoty dospívajícího a boření představ, že svět je dobrý a bezpečný. Hlavním úkolem tohoto období je získat nové a přijatelné postavení a tím utvzení určité jistoty. Důležitým okamžikem je v patnácti letech ukončení povinné školní docházky a rozhodnutí se pro následný profesní rozvoj, který s dalšími faktory určují postavení dospívajícího ve společnosti (Vágnerová, 2012). Langmeier (2006) dodává, že existují různá společenství, kde neexistuje pubescence jako samostatné vývojové období, kterému by bylo třeba věnovat pozornost, z jedince se tedy v určité době stane z dítěte rovnou dospělý a je hned společností přijímán jako plně rovnoprávný člen.

1.3 Dělení agrese a násilí

Co je to agrese a násilí jsme si vydefinovali výše, proto se v této kapitole budu rovnou věnovat rozdělením a druhům násilí, příčinám agrese a to kde se to v nás bere, jaké jsou následky a také tomu jak může „vypadat“ potenciální oběť nebo násilník.

1.3.1 Druhy násilí a agrese

I u tohoto tématu se setkávám s různým způsobem dělení, druhů a forem násilí. Každý autor má nějaký svůj způsob dělení.

Například Češková (2012) ve své knize dělí agresi do čtyř stupňů:

1. Agrese, která je vůlí potlačena – jedná se například o zaťaté čelisti či pěsti, tik ve tváři a podobně.
2. Agrese slovní – verbální útok.
3. Agrese jedince proti věcem – jejich pohazování a rozbíjení.
4. Agrese proti zvířatům a lidem – násilný útok.

Dále bych zde zmínila starší rozdělení agrese od Moyera z roku 1968 (Čermák, 1999), kdy formuloval šest různých typů agrese na základě rozdílnosti v podnětech a fyziologických zdrojích. Tato agrese je rozdělena takto na základě studie chování zvířat, ale prokázala se jako užitečná při pochopení lidské agrese.

1. Predátorská agrese – útok proti přirozené kořisti, většinou se jedná o mezidruhový typ agrese, jen výjimečně se tato agrese objeví i u příslušníků stejného druhu.
2. Agrese mezi samci – jedná se o agresi mezi příslušníky stejného druhu s účelem nastavení hierarchie. Mezi samicemi se vyskytuje méně než mezi samci.
3. Agrese vyvolaná strachem – jde o situace, kdy jedinec nemá možnost k úniku a je ohrožen.
4. Dráždivá agrese – je způsobena různými živými objekty nebo neživými věcmi. Předpokládá, že jí předchází frustrace, bolest, hlad, únava nebo například nedostatek spánku.
5. Mateřská agrese – reakce matky, kdy je v nebezpečí její mládě

6. Sexuální agrese – vyvoláno stejnými podněty jako sexuální reakce, projevuje se to hlavně u samců.

Haškovcová (2004) rozdělila násilí na:

- fyzické,
- psychické,
- sociální,
- sexuální,
- sebepoškozování,
- institucionální,
- mediální a
- rasové.

Fyzické násilí má celou řadu forem. A to od drobných poranění po zranění velkého rozsahu, těžké ublížení na zdraví nebo dokonce smrt. Do fyzického násilí se např. zahrnuje odepírání živin – jídla a pití, léků a hygienických potřeb, nebo také vystavování oběti chladu či horku.

Psychické násilí, někdy označováno jako emocionální újma, má také spoustu forem. Toto násilí je, ale špatně odhalováno protože aktéři vybírají pečlivě co na jakou oběť použít a trefují se na slabá místa obětí. Nejužívanější formou psychického násilí je ponižování a zesměšňování. Útočník proti oběti používá slovní útok, tedy verbální agresi, jeho municí jsou nadávky, urážky, posmívání, vyhrožování a zastrašování. Může oběti dávat najevo, že je na tomto světě přebytečná, bezdůvodná a jen jako přítěž a starání se o oběť je pouze finančně, psychicky a fyzicky náročné. Oběti jsou například odepírány oblíbené činnosti, koníčky, či koukání na televizi. Jsou oběti rozbíjeny oblíbené nebo památné předměty a je odepírán i sociální kontakt v podobě zákazu chození na veřejnost, stýkání se s přáteli, odepření například i telefonického hovoru, nebo odepření domácích mazlíčků či dokonce i rodinných příslušníků.

Sociální násilí je představováno hlavně věcnou a finanční trýzní. Jde hlavně o neochotu finanční podpory věci a oblečení a spořivé nakupování jídla.

Sexuální násilí probíhající v tomto pořadí zejména na ženách následně na dětech a mladistvých a poté i na samotných mužích. Rozlišujeme sexuální zneužívání a sexuální

obtěžování, znásilnění a obchod s lidmi. Sexuální zneužívání je pácháno na dětech a mladistvých. Sexuální obtěžování jsou nevhodné a nevíтанé sexuální návrhy. Znásilnění je vynucený sexuální akt s obětí a až u 95% sexuálních násilníků je jejich čin motivován nesexuálně a to potřebou moci a zlosti.

Sebepoškozování je násilí vytvářené vůči naší vlastní osobě nikoliv vůči druhému. Jedná se například o mentální anorexii a bulimii. Tento typ poškozování není jen typický pro ženy, jak by si někteří mohli myslet, ale anorexií i bulimií trpí i muži. Krch (2010) uvádí, že s tímto typem sebepoškozování má zkušenost 20% žen 12-15% mužů. A jejich důvodem k tomuto chování je neodolatelná touha po dokonalosti těla. Dále Haškovcová (2004) uvádí nejhorší formu sebepoškozování a to sebedestrukci, kdy jedinec spáchá sebevraždu.

Institucionální týrání je zvláštní forma násilí, kdy jde o strast způsobenou institucemi a nevhodnými normami, jedná se například o sekundární ponižování jinak nazývané jako systémové trápení – zapříčiněno tedy institucemi, které byly však původně stavěny z opačného záměru. Jedná se například o ústavy sociální péče, konkrétně třeba o děti bez domova, osiřelé děti, které by mohly být již v náhradní rodinné péči, ale z důvodu rozsáhlého papírování, administrativních věcí a spoustě předpisů tomu tak není. S podobným problémem se setkáváme například i v nemocnicích, kdy dochází k nedostatku informovanosti, odloučení pacienta od rodiny a eliminace jeho kontaktu s ní, nebo i třeba nekvalitní péče, nevyhovující výživa či nedodržování pitného režimu.

Mediální násilí je popisované ve dvou formách a to jako násilí prezentované ve filmech a negativní informace zprostředkované médii o menšinových skupinách obyvatel.

Rasové násilí je významným druhem týrání. Většinová část společnosti je nespokojena s menšinovou společností, jsou znepokojeni jejich odlišností, barvou pleti, řečí, kulturou a způsobem života a tím se cítí být v ohrožení a vede je to k různým formám strachu, odsuzování a agresí. Stejně, nebo podobné pocity může vyvolávat i jiné než tolerované náboženství. K tomu všemu vedou také celospolečenské předsudky (Haškovcová, 2004).

Kořa (2004) k mediálnímu násilí dodává, že čím dál tím více mladistvých stráví u televizních obrazovek a různých filmů více a více času. Uvádí, že podle amerického výzkumu děti před televizí a dnes i před počítačem prosedí v průměru 3 hodiny denně. Objevují se však i kladné ohlasy na sledování televize, které tvrdí, že děti, které nesledují televizní kanály, se vyvíjejí pomaleji, než děti ostatní. Stejně pestrý pohled na to jak vnímat dívání dětí na televizi nalezneme i u nás v České republice. Mnoho dětí si při sledování televize připadá starší (Murray 1984). Mnoho dětí si již bez televizních programů svůj život nedovede představit. Kořa (2004) nadále uvádí, že dospělí při sledování televizních kanálů dokážou vyhodnotit a porovnat to co vidí v televizi s tím, co znají ze svého reálného okolí, kdežto děti tuto schopnost nemají, nedisponují dostatkem životních situací, aby to takto dokázaly porovnat a tudíž to co vidí v televizi, můžou špatně pochopit a můžou věřit tomu, že to co vidí je reálné a skutečné.

1.3.2 Kde se v člověku bere zlo

Podle Vágnerové (2012) je násilí každého z nás podmíněno mnoho faktory, to znamená, že závisí na spoustě faktorů a vlivů, které na nás během života a daného okamžiku působily a působí. Jedná se o vrozené dispozice, získané zkušenosti a zrovna probíhající podněty. Její dělení předpokladů k násilí je následující (Vágnerová, 2012).

- Dědičnost: jedná se tedy o vrozenou dispozici člověka k násilnému chování. Podle teorií o chování člověka jsou tyto dispozice člověku v jisté míře užitečné, protože zajišťují obranu vlastního prostředí, vytváří a udržuje ve společnosti vzájemnou postavení lidí. Avšak všeho s mírou. Předpoklady, které spouští násilné chování u lidí nejsou u všech stejné. U každého reagují a působí jiné předpoklady a různě se mohou kombinovat.
- Biologické předpoklady: tyto předpoklady mohou být dány jakousi změnou ve funkci, nebo struktuře mozku, která nemusí být na základě genetické příčiny, ale můžou nastat po úraze nebo onemocnění, avšak sklon k násilí není jednoznačně lokalizován. Může to být ovlivněno poruchou aktivity v různých korových nebo podkorových center nebo jejich vzájemným propojením. Lidé s poškozením kůry čelních laloků mohou být agresivnější a útočnější. Zdrojem

agresivních impulzů se v mozku stávají aktivní podkorové oblasti limbického systému, jako jsou amygdala, hypothalamus a jiné, které nejsou díky správné funkci podkorových center tlumeny. Dá se říct, že se jedná o narušení optimální spolupráce emocí a racionálního uvažování. Janata (1999) označuje čelní lalok za cenzora lidského chování a jednání.

- Biochemický základ: dalšími příčinami chování vedoucí k násilí mohou být založeny právě na biochemickém základě a jde o snížený serotonin v krvi, acetylcholinu i dopamin. Výkyvy těchto látek mají za příčinu zvyšování sklonu k agresii. Stejně tak zvýšená produkce noradrenalinu stupňuje pocit napětí a strachu a posiluje to pohotovost k násilnému chování.

Obecně vzato vyšší sklon k násilí mají muži, to souvisí s mužským pohlavním hormonem testosteronem. Hodně vysoká hodnota tohoto hormonu v krvi vyvolává zvýšenou konfliktnost a reagují více násilně i bez předcházející provokace.

- Duševní choroba: velkým vlivem u násilného chování také může hrát přítomnost nějaké duševní choroby, či vrozené poruchy osobnosti. Jedná se například o chování psychotiků, kteří pod vlivem bludů a halucinací jednají násilně. Nejčastěji se zvýšená agrese vyskytuje u disociační poruchy osobnosti. Avšak i v této skupině násilníků se vyskytují změny centrální nervové soustavy. Například u lidí se schizofrenií se prokázaly změny v oblasti spánkového a temenního laloku (Koukolík, 2000).
- Psychotropní látky: dalším významným vlivem, který Vágnerová (2012) popisuje, způsobující sklon k násilí je užívání těchto látek. Převážně se jedná o snížení schopnosti kontroly nad svým tělem – nad svým vlastním jednáním a tím se snižuje citlivost k utrpení obětí.
- Vlivy prostředí: Jedná se hlavně o sociální činitele, které mohou zvyšovat, ale zároveň i tlumit násilné chování. Dalším činitelem mající vliv na násilné chování je učení. Člověk se od dětství učí nápodobou či identifikací s autoritou. Primární skupinou působící na člověka, tedy na dítě, je rodina. Z této skupiny děti čerpají nejvíce zkušeností, napodobují to, co vidí a utvrzují se v pozitivnosti jejich agresivního chování. Velký vliv má již zmíněná nápodoba

a identifikace s autoritou, to znamená, že dítě, které v rodině vidí násilí, se s ním postupně začíná ztotožňovat, přebírá daný hodnotový rodinný systém, typ výchovy a způsob reagování na přicházející podněty. To vše přejímá za své a v průběhu života ho to ovlivňuje. Dalším důležitým bodem ovlivňující jedince je citové přijetí dítěte – když je dítě odmítáno, prohlubují se pocity nejistoty vedoucí k pocitům agrese. Dalšími významnými faktory mající vliv na vzrůst či pokles násilného chování u jedince jsou sociální skupiny. Každá skupina má své hodnoty a normy, kterými se jedinci patřící do dané skupiny řídí a přejímají je. Každá skupina je jiného rázu a tudíž se jedná i o různé míry tolerance násilného chování. Některé skupiny přímo hlásají násilné chování a toto chování je chápáno jako chtěné a potřebné. Předpoklady způsobující násilné chování nespočívají ovšem jen na jedinci, nebo sociální skupině, prostupují k nám i vlivy společnosti. Každá společnost, stejně jako skupiny, má svůj hodnotový a normativní systém, který je s určitou tolerancí závazný pro všechny členy společnosti. Tento žebříček je poskládám z minulých zkušeností společenství - to znamená na její historii. Je velká pravděpodobnost, že civilizační změny, které jsou doprovázeny změnou v hodnotách a s rostoucím důrazem na jedince povedou k většímu nárůstu násilí. Násilné chování může být i součástí sociální role, která je k tomuto chování přímo předurčována a zároveň ji pravděpodobně i posiluje. Jedná se například o role policejní či vojenské, týká se to také různých vyhazovačů, hlídačů či security týmů. Nutno dodat, že si toto povolání především vybírají jedinci, kteří k násilí sklony mají a z tohoto důvodu jim to právě vyhovuje, ale podstatné je to, jak svou agresi následně zvládnou, zda ji udrží, nebo se s ní nechají převálcovat. To samé se týká vysoko postavených rolí v nějaké asociální skupině, kde si své místo a postavení potvrdí pouze násilným chováním a nadále tím říkají, že ostatní členové skupiny jsou k agresorovi ve vztahu podřízeném. Poslední oblastí spadající do příčin agrese je aktuální dějství. Jedná se o situace, které mohou fungovat jako spouštěče násilného chování. Toto riziko například nese nadměrné seskupení lidí, nejasnost a nepřehlednost situace, nedostatek nebo naopak přemíra

pravidel. Tendence reagovat agresivně závisí i na aktuální náladě jedince, zda je ve stresu či frustraci (Vágnerová 2012).

Šimanovský (2010) ve své knize uvádí, že násilnému chování předchází symbolická agrese a to tedy nadávky, výhrůžky a jiné. A hovoří o tom, že násilné chování k věcem, zvířatům i lidem má příčiny ve vnitřní nepohodě jedince. S Vágnerovou se spolu v tomto shodují stejně jako v tom, že jedinec náchylný k násilí je frustrován, nebo že násilí přichází z rodiny či častým sledováním agresivních filmů. Za příčinu by se dala také považovat absence mužského vzoru, který v mnoha rodinách chybí. Další vliv na násilné chování může mít vysoký počet dětí ve třídách. (Šimanovský, 2010). Jedna z příčin agrese je již zmíněná frustrace, ta nastává tehdy, nejsou-li uspokojeny potřeby jedince. Pyramida potřeb podle Maslowa (Nakonečný, 2002):

1. Potřeby základní, fyziologické: jídlo, pití, teplo, sex.
2. Potřeba bezpečí: pocit životní jistoty.
3. Potřeba lásky a sounáležitosti: touha být milován a někam patřit, být začleněn ve společnosti.
4. Potřeba uznání a úcty, respektu, důvěry a kompetence.
5. Potřeba seberealizace: potřeba být sám sebou a osobně růst.
6. Potřeba estetických vjemů: touha vnímat harmonii a krásu.

Stejně jako nedostatek naplňování potřeb působí podobně i v přemíře naplňované potřeby při nadměrně pečující výchově. Děti při takovéto výchově nemají žádný podíl na řízení svého života a nemají tudíž vypěstovanou pevnou vůli, tudíž nedokážou vyvinout dostatek síly a trpělivosti k překonávání překážek (Šimanovský, 2010). Mezi nadměrné potřeby podle Buscaglia (2011) patří potřebu mít vždy pravdu, mít ve všem přednost, být dokonalý a zavděčovat se všem, hromadit majetek, ovládat a manipulovat ostatní a na jejich úkor si léčit deprese.

Podle Haškovcové (2004) se v minulosti objevovaly různé teorie o „rozených zločincích“. Nadále stejně jako ostatní popisuje to, že zlo je všudypřítomné kolem nás a v částečné míře ho potřebujeme k přežití, souvisí to s ochranou vlastní osoby, nebo našeho území. Pakliže je člověk vystaven nebezpečí, jeho reakce je buď boj, nebo útek.

V dnešní době se ovšem při vyšetřování dává pozor na to v jaké míře a síle byla obrana použita. Zda obrana oběti byla přiměřená a zda si byla vědoma následků, které způsobila, stejně jako u agresora se zjišťují motivy a důvody napadení. Nadále se zde také dočteme, že veškeré počátky násilí směřují k rodině, které se zde naučí a nadále ho pak sám páchá na veřejnosti, jedná se o takzvaný cyklus násilí. Často se stává, že týrané děti se později stávají týrajícími. V této publikaci dělíme násilí do třech forem a to vůči věcem, sobě a ostatním lidem. Na růstu násilí u jedince se podílí nestabilita či rozpad primární rodiny, násilí v rodině, komplikovaný průběh těhotenství, hladovění batolete, nechtěné dítě, které ještě skončí v ústavní péči, šikana ve škole, nebo kdekoliv jinde, kontakt s jakýmkoliv druhem násilí i tím medializovaným, osobní labilita, neschopnost řešit překážky v životě jedince a chorobné závislosti. S Vágnerovou (2012) se shoduje, že závisí ještě na osobnostních rysech jedince, jako jsou například impulzivita, nedostatek pevné vůle a nedostatek láskyplných pocitů a soucítění. (Haškovcová, 2004)

1.4 Oběť a pachatel

V této kapitole se pokusím přiblížit jakousi typickou oběť a typického pachatele/násilníka.

Obecné charakteristiky oběti

Obětí se může doslova stát každý z nás, může to být jak dítě, dospívající, dospělý i senior, žena i muž – opravdu každý. Podle Haškovcové (2004) jsou nejnáchylnější skupinou děti a staří lidé – z obecného pohledu se jedná o osoby, které jsou závislé na druhém člověku (materiálně i citově). Děti jsou závislé zcela úplně na rodičích a senioři zcela nebo částečně na rodinných příslušnících, nebo jiných pečujících osob. V těchto případech je násilník v roli kompetentního, zdravého a dominantního jedince – tudíž je mu více věřeno a hůře dokazováno. Několikrát jsme se všichni určitě setkali s frází: „může si za to sám/sama“, oběť se stala obětí v důsledku jejího chování, ale ne vždy tomu tak je a může se obětí stát i člověk, který se ocitne v nesprávný čas na nesprávném místě.

Rizikové faktory ovlivňující to, že se člověk stane obětí (Haškovcová, 2004):

1. Osobnostní: někteří lidé pro svůj psychosociální profil jsou „náchylnější“ k roli oběti. Často se jedná o lidi bojácné, důvěřivé, neobratné a takzvaně křehké. Nápodobně na tom jsou i lidé, kteří se vymykají vzhledově a to lidé výjimečně krásní, nebo lidé s viditelným postižením.
2. Behaviorální: někteří jedinci se chovají jednoduše nezodpovědně i na rady a upozornění zkušených osob a navštěvují taková místa, která jsou přímo riziková. Jedná se například o neosvětlené oblasti, nebo taková místa, o kterých je přímo známo, že jsou nebezpečná. Do těchto faktorů také patří i provokativní chování. Svou roli sehrává také touha po dobrodružství, adrenalinu, či zakázaném ovoci.
3. Sociální: dalšími faktory, které určují potenciální oběť, jsou lidé patřící do rizikové skupiny. Do těchto skupin spadají narkomani, alkoholici, prostitutky a prostituti. Také lidé určitého povolání mohou být náchylnější k tomu stát se obětí a jsou to například zdravotníci, sociální pracovníci či příslušníci policejních sborů.

Obecně tedy platí o člověku v roli oběti, že se jedná o (Haškovcová, 2004):

- Psychicky labilního a nedůvěřivého.
- Má vratké či utlumené sebevědomí.
- Opakovaně prožívá hněv, lítost a bezmoc.
- Jedinci chybí přirozená radost ze života a nemá optimistické myšlenky ani do budoucna.
- Mívá depresivní sklony a sklony k sebepoškozování.
- Je považován za slabého a neschopného a nesnaží se to ani vyvracet.
- Jeli na agresorovi jakkoliv závislí, oplácí se mu oddaností a to z obavy opuštění nebo pomsty.

Čírtková a Vitoušová (2010) se ve své knize zaměřuje na oběti domácího násilí. Zmiňuje se o různých druzích výzkumů, které jsou vytvářeny k zjištění, kdo je nejčastěji obětí domácího násilí. V převážné míře se výzkumy shodují, že oběťmi jsou nejčastěji ženy – tak tomu bylo hlavně do devadesátých let dvacátého století. Ve výzkumech vycházelo, že až 98% z celkového počtu obětí domácího násilí jsou právě

ony. Později se začaly objevovat výzkumy, které byly lépe koncipované a začaly odhalovat násilí páchané i na mužích. V tomto výzkumu se rozpoznalo a k násilí přiznalo již 35% z dotazovaných mužů. Jiné výsledky se také objevují u výzkumů založené na bádání intenzity násilí na obětech. U nízké intenzity se jako oběti domácího násilí přiznalo více mužů a to v 61% a u násilí vysoké intenzity už byly v převaze opět ženy. Dále zde popisuje, co drží oběť domácího násilí nadále ve společné domácnosti s násilníkem. Jako první faktor popisuje ekonomickou závislost na partnerovi, oběť nemá vlastní příjmy, nebo například byt či příbuzné, kam by se mohl s dětmi odstěhovat. Má strach z budoucnosti, z toho jak bude reagovat agresor, jak bude reagovat okolí oběti, obává se toho, co bude sama dělat a co bude s dětmi. Dalším faktorem držící dlouho oběť u násilníka je její vědomí nedostatečné legislativě a chybějícímu systému pomoci. V případě, že se jedná o ženskou oběť, tak jde o faktor ženské role – ta má žít pro druhé, pro svou rodinu, nese odpovědnost za klima v rodině a za její nefunkčnost. Žena má potlačit vlastní potřeby ve prospěch rodiny (Čírtková, Vitoušová, Matoušek 2010).

Říčan (1995) se ve své knize zaměřuje na děti jako oběti šikany. Zdůrazňuje jako ostatní autoři, že oběti, se může stát každý. Jedná se například o žáky, kteří přijdou do třídy jako nováčci. Není výjimkou ani to, když se žáci ve školách stávají obětí z důvodu jakékoliv jejich přednosti, může se jednat o přemýšlivé dítě, děti více vyzrálé, které se nepřipojují k blbnutí svých spolužáků, nebo i děti, kteří mají dobrý vztah s některým z učitelů. Dále se do této skupiny zahrnují děti s tělesnou slabostí a neobratností (při fyzickém střetnutí se nejsou schopni ubránit). Nadále sem patří děti ze sociálně slabých rodin, ti se projevují například obnošeným, starým oblečením, to že dítě nejezdí na výlety nebo nedostává žádné kapesné. Další významností je rasová odlišnost a to zejména barva pleti. Jiným faktorem jsou také psychické vlastnosti, které jsou tichost, plachost či citlivost oběti, také nízké sebevědomí, pocity hanby bez důvodu. Patří sem také to, že si oběť připadá hloupá a nezajímavá. Nadále se u těchto dětí vyskytuje zvýšená citlivost. Bývají často takzvanými outsidersy třídy, jsou bez přátel a osamělé a mají odmítavý postoj k agresi a to i ve vztahu například ke sportu, kterému se snaží vyhýbat. A zvláštní skupinu obětí tvoří samotní agresori.

Obecné charakteristiky pachatele

Čírtková a Vitoušová (2010) člení pachatele domácího násilí dle jejich sociálního zařazení na dva typy a to na pachatele s dvojí tváří a sociálně problémového pachatele. Pachatelé dvou tváří jsou takoví pachatelé, kteří navenek působí seriózně. Toto rozdělení se v podstatě zrcadlí s rozdělením do nižší a vyšší vrstvy. Další dělení pachatelů určují samotné oběti, pachatelé se dělí podle toho, jaké používají vzorce pro týrání. Například se dělí na surové osoby, na žárlivé, na špatné otce, lháře, vyděrače, sexuální násilníky, pány domu a psychické utlačovatele. Jednotlivé typy pachatelů se samozřejmě mohou také kombinovat. Pouze orientačně se dá říct, že v České republice převládá pachatel surový vyděrač, který používá jak fyzické, tak psychické násilí. Další zdroje o pachatelích vznikají z psychologických výzkumů, které se zaměřují na psychiku pachatele. A pachatel se tak dělí na příklad na specialistu čili na čistého domácího agresora – agresor dvojí tváře, dále na generalistu – ten používá násilí doma i na veřejnosti i vůči cizím lidem, situačního domácího agresora – násilí se objevuje na jasné a zřejmé okolnosti jako například navázání jiného vztahu partnerky nebo náhlá nezaměstnanost, dalším pachatelem násilí je závislí na nějaké droze a nadále se jedná například o sadistického agresora – takový násilník, který své oběti přímo mučí, způsobuje řezné rány, pálí je a nutí oběť, aby si to sama zažívala obyčejnou jehlou a nití.

Říčan (1995) je zaměřen na pachatele jako na aktéry šikany mezi dětmi. Po fyzické stránce stanovuje agresora jako tělesně zdatnou osobu, silnou a obratnou, ale nemusí tomu být pravidlem - vysoké IQ s krutostí může sílu vynahradit a zorganizovat větší skupinu osob, které následně mohou tyranizovat oběť, aniž by „skutečný“ agresor přidal ruku k dílu. Domněnky o tom, že většina agresorů je násilná z důvodu toho, že si kompenzuje nějakou depresi a je tvrdý pouze z venku a má pocity méněcennosti jsou falešné, takto „vypadajících“ agresorů je jen menší část. Násilného chování se obvykle pouštějí silní jedinci s vysokým sebevědomím, bez jakýchkoliv úzkostí, avšak jejich duševní vývoj byl poznamenán nevhodnou výchovou. Dalšími vlastnostmi násilníka jsou touha po dominanci, ovládání druhých a s úmyslem prosazovat svou osobu.

1.5 Následky činů

Následky těchto činů jsou různé – záleží na tom, jaké činy byly na oběti použity, jak dlouho byla násilí oběť vystavena a jaké má schopnosti se s násilím vyrovnat. Obecně platí, že čím dříve je násilí na oběti rozpoznáno, tím lepší práce, diagnostika i léčení a „lepší“ následky pro oběť. Fyzické následky, hlavně ty drobné, se zahojí rychle oproti psychickým následkům. Oběť trpí nejistotou, má strach, je vyděšená a může trpět depresemi. U dětí se většinou zhoršuje průměr ve škole a projevují se změny v chování. Změny v chování samozřejmě pozorujeme i u dospělých jako například nevidanou podrážděnost, nepřiměřené reakce i na běžné podněty. Oběť je stigmatizována a raději nenavazuje žádné kontakty, aby se vyhnula dalšímu týrání, jenže se tímto dostává do začarovaného kruhu, ve kterém rizika znovu napadení stoupají (Haškovcová, 2004). Špeciánová (2003) přibližuje následky psychického násilí jako vznikající různé závislosti jako je například porucha příjmu potravy, či deprese. Dítě má pocit, že není nikým - ani rodiči milováno a že není přijímáno, neustále se podceňuje a je ustrašené, nebo se naopak také začíná projevovat agresivně. Dalšími následky mohou být potíže v navazování kontaktů jak s vrstevníky tak dospělými – jde hlavně o kontakty, se kterými má být navázány bližší vztahy. U dětí jsou dalšími následky např. pochybnosti o správnosti vnímání reality a raději obviňují sami sebe, i když za nic nemohou. Objevují se také predispozice stát se obětí i v dalších vztazích i v budoucím partnerském životě nebo se naopak sami stanou pachateli násilí například na svých dětech. A po těchto činech se sníženým sebevědomím se snáz stávají oběťmi dalších druhů násilí, jako například šikany.

1.6 Šikana

Jedná se o nejrozšířenější druh násilí mezi dětmi. Kolář definuje šikanu jako o druh násilí kdy, „*jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci*“ (2000, s. 20). Dělí toto chování na fyzické násilí a násilí za pomoci zbraní, slovní útoky a zastrašování, krádeže a rozbíjení věcí, násilné a manipulativní rozkazy a ubližování skrz odloučení ostatních spolužáků. U prvního typu šikany se může jednat o „drobnosti“ jako je například pošťuchování,

strkání, ale může se jednat o fackování, individuální nebo hromadné kopání, škrcení šálou, mlácení oběti různými předměty, bodání kružítkem, lepení žvýkačky do vlasů a tak dále. U verbálního násilí se jedná například o nadávky, vysmívání se slabinám a za neúspěch oběti, urážení rodiny oběti, vyhrožování anonymně oběti po telefonu či dopisy mučením nebo i zabitím. U krádeží se jedná především o brání kapesného, svačin nebo obědů, odcizování školních pomůcek – věci z penálů, kalkulačky, u ničení věcí jde hlavně o trhání sešitů, úkolů, vylévání limonády, plivání do bot a jiné. U příkazů jde například o jedení a pití z podlahy, či různě poškozených. Musí „sloužit“ násilníkovi, klanit se mu a plnit různé věci, např. čistit boty, nosit svačiny atd. Při izolaci oběti je oběť ignorována všemi ostatními, nebo alespoň většinou. Spolužáci si od něj odsedávají se štitivými pohledy. Oběť je pomlouvána, je se jí vysmíváno a podobně (Kolář, 2005). Bourcet (2006) ve své knize zmiňuje, že verbální agrese mezi dětmi je samozřejmě zlá, ale jakmile takové násilí přichází od dospělých je to o něco horší, protože toto násilí přichází shora, od lidí, kteří mají nad nimi moc, od těch, kteří je mají chránit a jsou pro ně autoritami, a když si o dětech myslí něco zlého, tak přeci oni musí mít pravdu. Takto se mohou chovat samozřejmě nejen známí dítěte, příbuzní, rodiče, ale také například učitelé. Věty, které od těchto osob mohou ublížit, jsou například „co z tebe jednou bude“, „nechápu, po kom tohle teda máš?!“ Tyto větičky, i když jsou zdánlivě neškodné, dítěti se však do psychiky zavrtávají stejně jako nadávky. Říčan (1995) k definici šikan vymezuje, že do šikanování se nezařazuje občasná rvačka nebo hádka spolužáků stejně fyzicky zdatných. K šikaně nadále uvádí, že probíhá skrytě na místech, kde nejsou hned zastiženy. Jsou to například místa jako toalety či šatny. Často se ovšem stává, že šikana probíhá o přestávkách přímo ve třídě před očima ostatních spolužáků, kteří ze strachu, lhostejnosti, nebo dokonce ze zábavy šikanu přehlídí, nebo se u toho dokonce baví. Jednou z forem školního šikanování, je i šikanování učitele různým znemožňováním před rodiči, nebo jeho kolegy, spadá do toho mimo jiné i kyberšikana, která samozřejmě funguje i mezi dětmi samotnými. Americké výzkumy v souvislosti s kyberšikanou přemýšlí nad tím, zda se jedná o nové oběti nebo nové prostředky šikany. Výzkum zjistil, že studenti, kteří mají zkušenosti s kyberšikanou mají zkušenost i s „obyčejnou“ šikanou. Nadále se zde Říčan (1995) zamýšlí nad otázkou, proč k šikaně vůbec dochází a

zmiňuje zde několik teorií. Jedna z nich mluví o tlaku kolektivu na chlapce být mužný a tvrdý, a aby se nebál rány a nebál se v nouzi rány i rozdávat. Dalším motivem šikany je touha po moci a ovládání druhých. Také hovoříme o motivu krutosti. Kdy pachateli pohled na oběť dělá dobře a je z toho potěšen, když vidí ostatní lidi trpět. Neméně důležitou roli hraje při šikanování zvědavost. Pro pachatele je šikanování takový experiment. Sám pachatel poznává, jak se u toho může cítit, pozoruje reakce oběti, poznává své i oběti emoce. V neposlední řadě velký vliv na šikanování má nuda a touha po silnějších zážitcích (Říčan, 1995).

1.7 Prevence šikany a násilí a možnosti řešení

Říčan (1995) ve své knize udává, že stejně jako tomu je u nemocí i u šikany platí, že je lepší jí předcházet než ji odstraňovat již v průběhu. Zásadami prevence šikany jsou: solidarita se slabšími, podpora autority učitele, posílení demokracie ve třídách a školách, ideová výchova a princip korporace ve výchově.

Solidaritě se slabšími Říčan (1995) popisuje jak v každé skupině, ať ve třídě nebo třeba i v rodině, probíhá určitý boj o moc – každý se snaží prosadit svá přání a zájmy. Kříží se zde zájmy učitelů a dětí a zájmy mezi samotnými dětmi. Občas mezi dětmi i dětmi a učiteli vznikají spory, však učitel má být ten, který spor ukončí a je soudcem a někdy i vykonavatelem trestu. Jeho hlavním cílem je prosazovat spravedlnost mezi dětmi, což znamená ochraňovat slabší. Avšak aby byl učitel brán a vnímán většinou, měly by jeho názory s většinou sympatizovat, tím se ovšem dostává do přehu, protože právě děti z menšiny jsou ty, které jsou šikanované. Matoušek a Matoušková (2011) ve své knize také zmiňují, že učitelův nezájem či dokonce agrese vůči některým dětem zapříčiňuje a vytváří živnou půdu pro šikanu. Tuto stejnou teorii, že učitelé mohou svým špatným přístupem podporovat a vyživovat půdu pro šikanu popisuje ve své knize i Parkes (2015). Dle Koláře (2011) má ale učitel za hlavní úkol právě podporu dětí na okraji skupiny. Má využívat každé chvíle, ve které takovým dětem může jakkoliv zvednout sebevědomí, dodat jim více odvahy, jakkoliv je povzbudit a ujišťovat je, že jsou stejně důležité jako ostatní ve třídě. Další důležitá věc, kterou vyučující má

takovým dětem nabízet, jsou činnosti, ve kterých vyniknou a díky tomu lépe zapadnou do skupiny.

V podpoře autority učitele Říčan popisuje celkový pokles autorit ve společnosti jako krizi. To se děje z důvodů, že celkový pohled na autoritu a její roztřídění a rozdělení se zvětšuje. Každý má ve svém životě lidi, kteří jsou pro něj autoritou, a velmi často to bývá více lidí najednou. Vyšší učitelovi autority lze dosáhnout například pomocí ředitele, kdy se on sám bude učitele zastávat.

Další zásadou napomáhající k prevenci šikany je posílení demokracie ve třídách. Nejedná se jen o výuku demokracie, ale také o celkový demokratický přístup k dětem. Takový přístup má několik zásad. Hlavními zásady je ptaní se dětí na jejich názory a přání, naslouchat jim a diskutovat nad tématy. Nesouhlas pojmout jako možnost vést různé diskuze. Další zásadou je dát dětem možnost volby při vhodných příležitostech. Například jakou hru si děti v tělocviku zahrají, jakou pohádku si pustí, nácvik možnosti volby by měly děti mít hned od první třídy. Třetí zásadou možnost studentské samosprávy, to znamená dát dětem možnost zapojit se do vedení a rozhodování o chodu školy. Jinou zásadou je být otevřeni rodičům a informovat je o problémech a chybách školy. Je to sice nepříjemné, ale je to cesta k důvěře. Je dobré rodiče například i informovat při nástupu dětí do první třídy, že se šikana na škole nevyskytuje, ale kdyby se objevila, budou proti ní tvrdě bojovat. Pátou zásadou je umožnit rodičům co nejčastěji přístup do školy. Někdy je pozvat na probíhající vyučování. Poté probíhající rodičovské schůzky. A využívat různých možností a aktivit, na které lze rodiče pozvat. Poslední zásadou posílení demokracie je snaha zasvětit co nejvíce rodiče do organizace na škole, poskytovat co největší množství informací, radit se s nimi o důležitých věcech a žádat je o pomoc.

Dalším principem prevence je takzvaná ideová výchova. Jedná se o to, že jsou dítěti vtiskovány hodnoty společnosti (úcta, solidarita, soucit, obětavost...). Aby to vše bylo dobře vštípeno, je za potřebí, aby to děti i názorně viděli a tudíž hlavní roli zde opět hraje učitel, který by měl jít ostatním příkladem. I do vyučující látky se dá vtěsnat mnoho příkladů solidarity mezi jedinci a pomoc slabším. I v hodině češtiny se dá učit na větech, které nenásilně vštěpují informace o solidaritě do paměti. Jednou z technik

ideové výchovy je vypracování takzvané Charty třídy. Žáci si během nějaké hodiny s učitelem vypracují pravidla chování mezi sebou a mezi učitelem a žákem.

Následující princip proti šikaně pojednává o spolupráci dětí při výchově. Zapojovat děti při školních činnostech do spolupráce, hlavně ve třídě – vznikají tak nové vztahy a zmenšuje se riziko šikany. Při takovéto spolupráci je každý člen týmu hodnocen za celý tým, ne sám za sebe. Avšak učitel musí dát pozor na sestavování týmů (Říčan, 1995).

Kolář (2011) ve své knize popisuje celoškolský speciální program proti šikanování. Jde o ucelené a provázané školní intervence, které jsou pro snižování šikany neúčinnější. Pro provedení programu je potřeba školy, která funguje na demokratickém principu. Pro dobré fungování tohoto programu je potřeba, aby bylo vytvořené dobré sociálního klima, to znamená vybudování dobrých fungujících vztahů na školní půdě. Hlavními znaky programu jsou celoškolský rozměr (jedná se o to, že do tohoto programu musí být zavedeni všichni učitelé) a zaměření se na speciální prevenci. To je část, kde se jedná již o řešení šikany prostřednictvím primární – jedná se učení dětí jak předcházet šikanování a případnou šikanu řešit a sekundární prevence – kde se již jedná o léčení probíhající šikany, kdy jak pedagogové, metodik školní prevence a výchovný poradce musí umět s tímto problémem spolupracovat a musí se umět v těžkých případech obrátit na odborníky jako je například pedagogicko-psychologická poradna, středisko výchovné péče i odborníci ze státních a nestátních organizací jako je policie nebo oddělení sociálně právní ochrany dětí. Hlavními díly programu jsou zmapování situace, podpora a motivace pedagogů pro změnu, další a skupinové vzdělávání ostatních pedagogů a jejich supervize, spolupracující realizační tým a jejich společný postup při řešení problému, probíhající prevence v hodinách, prevence ve školní šikaně mimo vyučování, ochranný režim jako je dozor na chodbách, probíhající spolupráce s rodiči, poskytování školních poradenských služeb, spolupráce se specializovanými prostředky a dobrá komunikace a spolupráce s ostatními školami v okolí. Všechny tyto části musí být důkladně probrány a začleněny (Kolář, 2011).

Pakliže se dítě stane obětí šikany, nebo násilí tak je samozřejmě několik možností jak s tím nadále pracovat. Vágnerová (2011) ve své knize uvádí výčet několika možností. Existuje rodičovská linka, která se zabývá poradenstvím rodičům a zákonným

zástupcům telefonními linkami. Zásadou a hlavně pravidlem této služby je anonymita volajících. Na druhé straně linky sedí kvalifikovaný psycholog a ostatní pracovníci zaměřeny na tuto problematiku. Další možností kam se rodiče nebo děti mohou se svými problémy obracet, jsou linky důvěry, které fungují na stejném principu jako rodičovská linka. Poskytují telefonickou pomoc, anonymitu a bezplatnost. Když má dítě nějaký problém a neví si s tím rady, stejně jako rodiče, můžou se také obrátit na různé internetové poradny, které poskytují přímé poradenství. Odborníci z druhé strany se potom pokusí na položené dotazy co nejpřesněji odpovědět. Stejně jako telefonické linky zachovávají anonymitu a jsou bezplatné. Nadále jsou tu možnosti, jako je pedagogicko-psychologická poradna (PPP) nebo středisko výchovné péče (SVP). Tyto instituce patří mezi školská zařízení a i toto poradenství je bezplatné. PPP jsou specializované na děti školního věku a na problematiku poruch učení, také se věnují výchovnými problémy a konflikty mezi vrstevníky a tudíž řeší i šikanu. SVP poskytuje diagnostické a preventivně výchovné poradenské služby. Další možností na koho se při problému šikany nebo násilí můžeme obrátit, jsou sociální pracovníci a sociální kurátoři. Jsou to pracovníci orgánu sociálně právní ochrany dětí a mládeže a řeší výchovné problémy dětí a mladistvých spojené hlavně s trestnou činností. Náplní jejich práce je podpora rodiny a pomoc při řešení problému. Dalšími organizacemi na podporu dětí jsou různé neziskové organizace, které se zabývají podporou rodiny, jsou to například různá občanská sdružení. Někdy si nepříznivý stav dítěte, které se stalo obětí, vyžaduje psychiatrické vyšetření a následnou péči, od toho tu jsou dětské psychiatrie a psychiatrické léčebny. A v neposlední řadě tu jsou také diagnostické ústavy a to jsou školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy.

2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit co si děti ve věkové skupině 11-15 let pod pojmem násilí představují, zda ho ve svém okolí vnímají a jak na násilí reagují. Dílčím cílem této práce bylo zjistit, zda děti samy násilí páchají, nebo jestli je násilí pácháno na nich a zda vědí jak správně reagovat.

Tyto cíle jsem si vybrala z toho důvodu, že násilí a šikana na dětech a mezi nimi je často zmítané téma, ale hlavně mezi dospělými. Proto mě zajímalo, co si o tomto tématu myslí samotné děti.

2.2 Výzkumná otázka

Co představuje termín násilí pro děti v cílové skupině?

3 METODIKA

3.1 Kvalitativní výzkum

Empirická část bakalářské práce je postavena na kvalitativním výzkumu. Hendl (2008, s. 48) definuje kvalitativní výzkum jako „*proces hledání porozumění založených na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálních nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“

Dále Hendl popisuje práci výzkumníka, který si nejdříve vybere téma a stanoví si základní výzkumné otázky. Tyto otázky si výzkumník může v průběhu sám upravovat a doplňovat. Proto je tento kvalitativní výzkum brán jako flexibilní výzkum. Výzkumník hledá a zpracovává informace, které mu odpovídají na jeho výzkumné otázky a provádí deduktivní a induktivní závěry.

Ve své knize Hendl (2008, s. 50) také popisuje přednosti kvalitativního výzkumu. Jedná se o tyto přednosti. „*Kvalitativní výzkum získává podrobný popis a vhled při zkoumání jedince, skupiny, události, fenoménu. Fenomén zkoumá v přirozeném prostředí a umožňuje studovat procesy a navrhopat teorie. Kvalitativní výzkum dobře reaguje na místní situace a podmínky a hledá lokální příčinné souvislosti. V neposlední řadě pomáhá při počáteční exploraci fenoménů.*“

3.2 Metodika sběru dat

Pro výběr komunikačních partnerů pro svou výzkumnou část bakalářské práce jsem zvolila metodu snowball sampling. Nejprve jsem zašla do známé rodiny se synem této věkové kategorie a následně jsem se nechala odkázat na další komunikační partnery této věkové skupiny. Dle Miovského (2006) je principem této metody získání nových kontaktů postupným „nabalováním“ nových kontaktů u jednotlivých komunikačních partnerů, kteří jsou již v souboru.

Pro získání dat k danému tématu jsem požila metodu polostrukturovaného rozhovoru. Podle Miovského (2006) jde o připravený soubor otázek, jejichž pořadí je

možno různě střídat, dle potřeby rozhovoru. Můžeme mít také připravené doplňující otázky, kterými se doptáme a přiblížíme více daný problém.

Pro zaznamenání byla použita zvuková stopa videokamery, Výhoda toho je, že se výzkumník může plně soustředit na rozhovor, během rozhovoru jsem si ovšem několik poznámek zapsala.

Otázky byly seřazeny pro všechny rozhovory stejně, avšak u různých komunikačních partnerů jsem přidala různé doplňující otázky podle toho, jakým směrem se rozhovor ubíhal. V závěru rozhovoru měli komunikační partneři možnost vrátit se k jakékoliv otázce či říct cokoliv, co měli komunikační partneři na mysli.

3.3 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor je tvořen sedmi komunikačními partnery této věkové kategorie. Se všemi komunikačními partnery jsem rozhovor prováděla se svolením zákonných zástupců u nich doma. Všichni tito komunikační partneři jsou z jižních Čech, šest z nich ze Soběslavi a jeden z Tábora. Kritériem mého výběru byla věková hranice komunikačních partnerů, která byla v rozmezí od jedenácti do patnácti let a samozřejmě ochota komunikačních partnerů pro provedení rozhovoru.

3.4 Zpracování získaných dat

Data jsem nejprve ze zvukové stopy doslovně přepsala do písemné podoby. Při přepisu jsem zanechala jazyk komunikačních partnerů pro větší autentičnost, avšak jsem vypustila slovní fráze jako například: hm, no, jakoby a jiné.

Tyto získané data jsem posléze zakódovala pro následnou lepší a snadnější práci. Kódování dle Miovského (2006 s. 219-220) je *„přiřazování klíčových slov či symbolů k částem textu tak, aby byla umožněna snadnější a rychlejší práce s těmito částmi a bylo možné prostřednictvím kódů kdykoliv snadno pracovat s většími významovými celky. Proces kódování je de facto procesem identifikace a systematického označování významových celků dle vytvořených kritérií.“*

Tato data jsem nadále zpracovávala metodou vytváření trsů. Miovský (2006, s. 221) popisuje trsy jako *„proces kterým vznikají obecnější, induktivně zformované kategorie,*

jejich zařazení do dané skupiny (trsu) je asociováno s určitými opakujícími se znaky, určitým charakteristickým uspořádáním atd.“

4 VÝSLEDKY

Tato kapitola se zabývá zhodnocením a prezentací výsledků dat z polostrukturovaného rozhovoru. Pro vyhodnocení jsem vytvořila šesti takzvaných trsů.

Tabulka 1: Kategorie výzkumného souboru

	Pohlaví	Věk
Komunikační partner č. 1	dívka	12
Komunikační partner č. 2	kluk	12
Komunikační partner č. 3	dívka	13
Komunikační partner č. 4	dívka	13
Komunikační partner č. 5	kluk	11
Komunikační partner č. 6	dívka	14
Komunikační partner č. 7	dívka	15

Zdroj: *Vlastní výzkum*

V této tabulce 1 nejprve popisují výzkumný vzorek. Výzkumu se zúčastnilo sedm komunikačních partnerů, pět dívek a dva kluci ve věkové kategorii jedenáct až patnáct let. Toto bylo jediné kritérium, podle kterého jsem vybírala komunikační partnery.

Tabulka 2: Trs 1: Subjektivní představa o násilí

	Šikana	Bití/mlácení	Nadávání
Komunikační partner č. 1	x	x	x
Komunikační partner č. 2	x	x	
Komunikační partner č. 3		x	
Komunikační partner č. 4		x	x
Komunikační partner č. 5		x	
Komunikační partner č. 6		x	
Komunikační partner č. 7	x	x	

Zdroj 1: Vlastní výzkum

Z tabulky Trs 1, můžeme vyčíst, že všichni komunikační partneři uvedli, že jako násilí považují fyzické násilí. V tomto názoru se shodli opravdu všichni, ať to zvali jako bytí, mlácení nebo fyzické ubližování. Tři ze sedmi komunikačních partnerů ve svých výpovědích uvádí jako druh násilí šikanu a dva z nich se zmiňují o sprostém nadávání druhému člověku. Komunikační partnerka č. 3 si pod násilím představuje: „*Když někdo někomu fyzicky ubližuje, mlátí ho, bije ho. Násilí je všechno, třeba i boje to taky patří do násilí, terorismus taky, všechno co je fyzického prostě.*“ Nadále během rozhovoru rozděluje násilí na menší, větší a velké „*Pak už je to větší násilí když ho úplně zbije, když má ty modřiny. Pak už je to velký násilí jako ten terorismus, menší když se lidi mlátí.*“ O tomto rozdělení se nadále v rozhovoru bavíme. Komunikační partnerka č. 1 a č. 4 také v rozhovoru ve výčtu násilí zmiňují sexuální agresí a násilí, hovoří, že za násilí se dá také brát znásilnění a sexuální obtěžování.

Další tabulka řeší možnosti, kde všude si komunikační partneři myslí, že se mohou setkat s násilím.

Tabulka 3: Trs 2: Místa výskytu násilí

	škola	rodina	ulice	televize
Komunikační partner č. 1	x	x		
Komunikační partner č. 2			x	
Komunikační partner č. 3				x
Komunikační partner č. 4	x		x	x
Komunikační partner č. 5	x	x		x
Komunikační partner č. 6	x			
Komunikační partner č. 7	x		x	x

Zdroj: Vlastní výzkum

Většina komunikačních partnerů, přesněji pět ze sedmi, se shodlo, že násilí je možno vidět, mimo jiných míst, ve školách. Dalším zdrojem násilí, kde ho nejčastěji komunikační partneři vídají je televize. Tam ho vidí čtyři ze sedmi komunikačních partnerů. Nadále někteří zmiňují, že násilí můžeme vidět na ulici, v rodině, ale také na hřišti, dětském táboře, koupališti a v práci. Komunikační partnerka č. 3 uvádí výskyt násilí pouze na televizi z již zmíněného důvodu, že za násilí komunikační partnerka označil pouze boje, války a terorismus. Komunikační partner č. 5 naopak uvádí a jako jediný připouští, že násilí můžeme vidět všude kolem nás, „*Tak může probíhat v rodinách, ve škole, taky dost v televizi, vlastně skoro všude.*“

Tabulka 4: Trs 3: Subjektivní postoje a reakce k násilí

	lítost	nelibost	strach
Komunikační partner č. 1		x	
Komunikační partner č. 2		x	x
Komunikační partner č. 3	x	x	x
Komunikační partner č. 4	x	x	x
Komunikační partner č. 5			x
Komunikační partner č. 6	x	x	
Komunikační partner č. 7	x	x	

Zdroj: Vlastní výzkum

Část rozhovoru byla také věnována pocitům komunikačních partnerů, když spatřují násilí. Dotazovala jsem se jich, co cítí, když jsou svědkem násilí. Jaký mají pocit, když ve své třídě spatřují šikanu. Nebo jak se cítili, když bylo násilí použito na nich. Tato tabulka - trs 3 ukazuje nejčastější emoce zmítané komunikačními partnery při násilí. Šest ze sedmi komunikačních partnerů různými slovy popisuje svou nelibost k těmto činům. Komunikační partnerka č. 1 popisuje násilí jako něco ošklivého, doslova tvrdí: „*Je to ošklivý, nechtěla bych to zažít a oběť se musí cítit špatně*“. Komunikační partner č. 2 svou nelibost vyslovuje slovy „*nelíbí se mi to*“. Komunikační partnerka č. 3 zase říká: „*Mě to připadá jako hnus*“. Komunikační partnerka č. 4 uvádí, že z násilí má „*špatný pocit*“, komunikační partnerka č. 6 uvádí, že násilí není „*nic dobrého*“ a komunikační partnerka č. 7 používá stejná slova jako komunikační partnerka č. 4 a to tedy, že z toho má „*špatný pocit*“. Všichni tito komunikační partneři se shodují ve svých pocitech, své pocity popisují různými slovy, ale vyjadřují tím stejnou náklonnost. Komunikační partner č. 5 tvrdí, že ho při představě nad násilí pojímá hrůza a nebezpečí. Jako jediný z komunikačních partnerů, popisuje komunikační partnerka č. 7 také násilí jako „*nutnost*“ a to v případě: „*Když někdo útočí, tak se proti němu musí jít.*“ Tudíž do výčtu násilí také zahrnuje agresi jako způsob obrany.

Tabulka 5: Trs 4: Svědek násilí

	ano	ne
Komunikační partner č. 1	x	
Komunikační partner č. 2	x	
Komunikační partner č. 3	x	
Komunikační partner č. 4	x	
Komunikační partner č. 5	x	
Komunikační partner č. 6	x	
Komunikační partner č. 7	x	

Zdroj: Vlastní výzkum

Tato tabulka, trs 4, názorně ukazuje, jakou mají zkušenost komunikační partneři s násilím ve svém okolí. Všichni komunikační partneři mají nějakou zkušenost ve svém okolí s násilím. Každá zkušenost je u každého komunikačního partnera samozřejmě jiná. Někteří popisují, že byli svědky šikany ve škole, jiní viděli násilí na ulici ve městě a komunikační partnerka č. 4 byla svědkem násilí například i na táboře nebo na koupališti. Komunikační partnerka č. 3 nejprve během rozhovoru za násilí označovala terorismus a jeho dopady tudíž nejprve násilí popisovala pouze z televizních záznamů. V průběhu hovoru jsme se ovšem dostaly k bližšímu rozebrání násilí a komunikační partner se dostal i k ostatním formám násilí. Následně komunikační partnerka přijde na to, že se ve svém okolí taky setkala a byla svědkem s násilím. „*Tak třeba když se kluci perou ve třídě, nebo možná někde na ulici, když do sebe nějaký opilci strčili.*“

Tabulka 6: Trs 5: Vlastní zkušenosti s násilím

	Bylo násilí pácháno na komunikačním partnerovi?	Páchal někdy komunikační partner násilí?
Komunikační partner č. 1		
Komunikační partner č. 2	x	
Komunikační partner č. 3	x	x
Komunikační partner č. 4	x	x
Komunikační partner č. 5		
Komunikační partner č. 6		
Komunikační partner č. 7		

Zdroj: Vlastní výzkum

Tato tabulka vypovídá o tom, zda bylo na komunikačních partnerech pácháno násilí, nebo zda sami se někdy podíleli na páchání násilí. Tři ze sedmi komunikačních partnerů přiznávají, že na nich bylo pácháno násilí. Komunikační partner č. 2 přiznává, že na něm bylo pácháno ve škole psychické násilí. Tato událost se prý stala pouze jedenkrát a více se již neopakovala. Komunikační partnerka č. 3 uvádí, že násilí nikdy vystavena nebyla, následně ale dodává, že dostala pouze kamarádský pohlavek, ale nebyla si jistá, zda to jako násilí brát nebo ne, po zamyšlení ovšem dodává, že se jí toto chování nelíbilo. Zda někdy násilí páchala - přiznává se k sesterským rvačkám, které však probíhaly v normálním sesterském soupeření. Komunikační partnerka č. 4 se přiznává, že na ni ve škole spolužáky byla páchána šikana. Komunikační partnerka přiznává, že po delší absenci ve škole, při jejím návratu na ni spolužáci byli hnusný, házeli po ní propisky a vylili jí lepidlo na židli, na kterou si sedala. Tento problém trval zhruba týden. Řešila ho se svou matkou, která se pokoušela řešit problém s matkou agresora. Než problém stihla řešit dál s učiteli, šikana přestala a vše se urovnalo. Na otázku, zda někdy páchala násilí, se přiznává k sourozeneckým hádkám a nadávkám, které však považuje na normální úrovni.

Tabulka 7: Trs 6: Subjektivní přesvědčení o správnosti řešení násilí

Komunikační partner ví, jak se zachovat při hrozícím nebo probíhajícím násilí	
Komunikační partner č. 1	x
Komunikační partner č. 2	x
Komunikační partner č. 3	x
Komunikační partner č. 4	x
Komunikační partner č. 5	x
Komunikační partner č. 6	x
Komunikační partner č. 7	x

Zdroj: Vlastní výzkum

V neposlední řadě jsem s komunikačními partnery řešila otázku, zda ví, jak mají správně postupovat, když budou svědkem nějakého násilí. Zda vědí, jak v takovém nebezpečí postupovat, na koho se obrátit a co podniknout. Všichni komunikační partneři mi vypověděli, že vědí, že se mají obrátit na nějakou dospělou osobu, která by jim mohla nějak pomoci. Někteří z komunikačních partnerů, by se snažili násilí zabránit, kdyby to bylo v jejich silách. Když se jedná například o násilí ve škole u spolužáků, každý by se je od sebe pokusil nějak oddělit, v případě, že by to nešlo, zašli by za učitelem, nahlásit problém. Někteří se zmínili, že kdyby viděli nějaké násilí na ulici u cizích lidí a šlo by takzvaně do tuhého a nebyla by poblíž jiná dospělá osoba, tak by volali na policii.

5 DISKUZE

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou násilí a jeho vnímáním dětmi ve věkové skupině 11 – 15 let. Hlavním cílem bylo zjistit, co si děti pod termínem násilí v této věkové kategorii představují. Dalším cílem bylo zjistit, zda ve svém okolí násilí vnímají a druhým cílem bylo zjistit, jak na násilí reagují. Dílčím cílem této bakalářské práce bylo zjistit, zda děti v této věkové kategorii se k páchání násilí přiznávají. Druhým dílčím cílem bylo zjistit, jestli bylo násilí někdy pácháno na nich samotných a třetím dílčím cílem bylo zjistit, zda vědí, jak správně reagovat, když se v jejich okolí násilí objeví, když budou svědkem násilí, nebo kdyby bylo násilí pácháno přímo na nich. Výzkum byl prováděn se sedmi komunikačními partnery a to metodou dotazování, technikou polostrukturovaného rozhovoru. Odpovědi na tyto otázky byly vyhodnoceny a zpracovány takzvanou metodou trsů, která zlepšuje přehled výsledků.

Všichni komunikační partneři po předložení dotazu, co si představují pod pojmem násilí, si představují primárně a hlavně násilí fyzické. Představují si a popisují mi fyzické ubližování, násilné ataky proti lidem. Vidí dva kluky, jak se perou mezi školními lavicemi, nebo dokonce hovoří o teroristických útocích, bojích a válkách. Při projekci různých obrázků vidí modřiny, krev, obvazy, zbraně a pěsti. Jen několik komunikačních partnerů se zmínilo o nadávkách a dokonce jen dva o sexuálním obtěžování. Ani jeden komunikační partner se svým výčtem nepřiblížil k žádné z definic násilí ve výše vypsáném výčtu. Například k Haškovcové (2006) která násilí dělí na fyzické, psychické, sociální, sexuální, sebepoškozování, institucionální násilí, mediální a rasové násilí. Už vůbec nedělí agresivitu podle Češkové (2012) na potlačovanou, na agresivitu proti věcem, poté násilí proto zvířatům a pak proti lidem.

Komunikační partnerka č. 3 mě velice zaujala svým rozdělením násilí na menší větší a velké nejprve začala rovnou hovořit o tom takzvaném velkém násilí, ve kterém popisovala boje, války a terorismus. Poměrně dlouhou dobu jsme se bavily společně na toto téma, než komunikační partnerka uvedla, že násilí dělí tedy ještě na menší násilí, ale už to není „*násilí jako násilí*“. Tato její takzvaná teorie mě v podstatě nejprve i šokovala. Měla jsem obavu z toho, že šikanu nebo menší útoky za násilí nepovažuje a

tudíž si myslím, že by se to dalo nazvat problémem. Ačkoliv všichni zmiňovali fyzické násilí, žádný z komunikačních partnerů nezmiňoval, že by do toho mohlo spadat například i vyhladovění oběti, nebo teplotní výkyvy, jako forma fyzického týrání.

Další věc, která mě z výsledků překvapila, vyplývá tedy z již zmíněného problému, že komunikační partneři vnímají násilí hlavně ve fyzické podobě a pouze dvě komunikační partnerky vyjmenovávají mezi násilí také sexuální obtěžování. V této věkové kategorii si myslím, že by komunikační partnerky a komunikační partneři měli již mít ponětí více o tomto druhu násilí. V této věkové kategorii, v období, kdy jsou v plném pohlavním vývinu a jsou samozřejmě tím pádem rizikovou skupinou. Dívky pohlavně vyžívají velice rychle a v patnácti letech už spousta z nich může dokonce vypadat i na osmnáct. Myslím si, že by se na toto téma mělo více dbát. V rámci sexuálního násilí bych se také ráda zmínila o násilí přicházející z internetu. Nejen, že děti mnohokrát tráví zbytečně mnoho času za klávesnicí, ale zařizují si například profily na facebooku i když neodpovídají minimální věkové hranici. Mohou také navštěvovat různé chatovací místnosti, seznamky a jiné portály, kde se seznamují s mnoha různými lidmi. Avšak nikdo neví, kdo je na druhé straně počítače. Na internetu se pohybuje spousta lidí, kteří rádi využijí dětské naivity a kteří se dají lehko svést k falešné důvěře. S takovými navážou kontakt a mnohým se i podaří z některých vytáhnout osobní, intimní fotografie, nebo je dokonce vylákají na osobní schůzku a v nejhorším případě je můžou přinutit k různým sexuálním praktikám a následně takto může vzniknout dětská pornografie. Která je pak velice lehko šířitelná internetem. Weiss (2005) popisuje, že anonymita internetového sdílení je pro pachatele velice lákavá i z důvodu, že případné nahrání a sdílení je velice komplikovaný vystopovat. Myslím si ovšem, že od doby, kdy toto autor tvrdí, se mnohé změnilo a anonymita na internetu je díky mnoho hesel a potvrzovacích údajů a e-mailů a různých kódů na ústupu a bezpečnostní systémy a postupy se neustále vyvíjí a proto si myslím, že pro likvidaci dětské pornografie je toto výborná zpráva.

Další věcí, kterou bych se chtěla zabírat, je násilí přicházející z televize, či z internetu. Pouze dva komunikační partneři ze sedmi uvedli jako zdroj – při otázce, kde se s násilím lze setkat – televizi. Komunikační partnerka č. 3 uvádí zdroj televizi v rámci terorismu, že tam jediné může vidět terorismus. Komunikační partnerka č. 4 se mimoděk v závěru rozhovoru zmíní o upoutávkách, která v televizi vídá. Dle mého názoru i o povědomí o tomto je velice nízké a měly by si to děti uvědomovat více. Protože jak tvrdí Antier (2011, s. 70) „*podle výsledků jednoho dlouhodobého průzkumu, pořádaného vědeckými pracovníky Kolumbijské univerzity v New Yorku, násilí v televizi zcela jistě rozvíjí agresivitu dětí*“. Dále Antier (tamtéž) popisuje, že tento výzkum byl prováděn po dobu sedmnácti let na 707 dětech. Tato studie byla doposud nejrozsáhlejší, která do této doby vznikla a říká, že (s. 71) „*americká televize ukazuje během večerního vysílání dětem průměrně sedm vražd a tři až čtyři násilné činy*“.

A tímto autorčiným názorem velice souhlasím, myslím si, že i České televize vysílají nejen během večera, ale už během odpoledne spoustu kriminálních pořadů. Stačí se podívat do programu se zamyšlením nad tímto tématem a člověk hned zjistí, že přemíra vysílaných pořadů je plná násilí a tyto pořady jsou vysílány už od devíti hodin od rána. Podle statistiky na stránkách Mediamania dvě komerční televizní stanice - Nova a Prima mají mnohem vyšší sledovanost než ostatních televizní stanice. A po mém nahlídnutí do programu už ze samotných názvů pořadů vyplývá, že během dne se na nás valí spousta násilí, nejprve to začíná pořadem Vraždy v Kitzbühelu, ať se jedná o Vraždy v Kitzbühelu, nebo např. o Vraždy v Midsomeru, jde prostě o pořad, kde se vyšetřuje vražda a v jednom třičtvrtě hodinovém díle se obvykle stanou minimálně dvě. Hned na to následuje díl seriálu: To je vražda napsala, kde slavná detektivní spisovatelka napomáhá na svých cestách místním policistům řešit vraždy, které se staly v jejím blízkém okolí. Takže hned v následujícím pořadu máme hned o minimálně jednu vraždu navíc. Když se podíváme, co následuje dále, tak dalším pořadem je opět díl seriálu Žena zákona, kde policisté opět vyšetřují minimálně jednu vraždu. Tímto seriálem se přehoupneme přes dobu oběda a opět se můžeme podívat na kriminální seriál z německého prostředí Komisaře Rexe, kdy kriminalisté řeší vraždu novorozence s dopomocí psa – vlčáka Rexe. Ve stejný čas na druhém kanálu si můžeme prohlédnout

seriál Beze stopy, kde například řeší únos člověka. Dalšími pořady jdou dva seriály z nemocničního prostředí, kde nejde primárně o násilí, ale v malé míře se i zde objevuje násilí ve formě vydírání a fyzických útoků mezi herci. Poté následují odpolední zprávy, kde nás oba kanály seznámí s novinkami z domova i ze světa a prozradí nám, kde, kdo, koho napadl, pobodal, okradl, tyranizoval a vydíral, nebo i zabil. Večer od osmi hodin se opět můžeme podívat na kriminálku například z Miamského pobřeží nebo města Las Vegas, nebo i z naší malebné České republiky. Na jeden den mi to tedy připadá jako velké množství násilí.

Proto zcela nesympatizuji s názorem Koti (2004), že sledování televize má kladný vliv na děti o to přímo v jeho vývoji, tvrdí, že děti, které nesledují televizní kanály, se vyvíjejí pomaleji, než děti ostatní. Z jedné strany to možná může být pravda, ale rozhodně bych toto nepovažovala jako kladnou věc. V dobách, ne zcela tak dávných, kdy o televizi lidé neměli žádné ponětí a jejich vývoj i přesto šel dopředu.

Slyšela jsem několik příběhů, které se staly poměrně v nedávných dobách o dětech, které byly ovlivněny sledováním televize a to právě pod vlivem násilných pořadů, filmů či seriálů. V příběhu se jedná o dítě mladší jedenáct let, avšak velice krásně vystihuje, jaký mají media vliv na dětskou psychiku. Jedná se o nehodu, kdy si venku hráli společně dva kluci, jeden náhle vzal železnou tyč, která ležela kousek od nich, kde si hráli a ohnal se s ní po druhém chlapci, ten samozřejmě okamžitě padnul k zemi a na následky zranění zemřel. Po následné práci s „agresorem“ se zjistilo, že chlapec neměl v plánu zemřelému jakkoliv ublížit, jen si hráli na nějaké bojovné scénky a on předpokládal, že se jeho kamarád ze země hned zvedne a tu ránu mu obětuje stejně, jako to viděl nedávno ve filmu.

Druhý příběh popisuje partu přátel, který po vzoru nějaké kriminálky sehráli únos se svým kamarádem. Jejich hra však probíhala mnohem víc reálně než v kdejakém filmu. Parta přátel byla do hry tak vžitá, že nedokázali přestat a jejich únos se stal reálným, svou oběť podle vzoru mučili i ta bohužel zemřela na následky zranění.

Tyto příběhy dokazují, že násilí z televizních kanálů a nejen samozřejmě odtud, podobné filmy a seriály si všichni můžeme pouštět online přes počítač nebo notebook. Dle mého má sledování televize a filmů obrovský vliv na pozdější chování dětí.

Přes internet se děti k násilí také velice dobře dostanou, nejen, že si tedy mohou stahovat nebo online prohlížet snad veškeré filmy a seriály, ale také mohou hrát různé simulační hry, které napodobují boje, války a všelijaké pranice. Jedná se například o hry, kdo voják v plné místnosti zombie musí v co nejrychlejší čas všechny postřílet, nebo spousta jiných her plného násilí.

Nadále studie popisující ve své knize Antier (2011) potvrzuje tedy mou myšlenku, že děti, které tráví před televizními obrazovkami mnoho času, mají větší pravděpodobnost, že se u nich projeví násilné chování. Vědci vzali v potaz počet hodin, které před televizí děti stráví (děti ve věku třinácti a čtrnácti let), poté prozkoumali informace od FBI a policie a zjistily, jak moc se děti podílejí na násilných trestních činech. Výsledek je takový, že *„téměř třetina dětí, které sledovaly televizní program víc než tři hodiny denně, spáchala nebo spáchá ve věku mezi šestnácti až dvaadvaceti lety nějaký násilný čin“* Antier (2011 s. 71). Dále říká, že jsou chlapci ovlivnitelnější než dívky. *„chlapec, který se dívá na televizi v průměru déle, než tři hodiny denně, se bude podílet na spáchání dvaadvaceti vážných násilných činů oproti pouhým devíti těmto činům v případě chlapce, který nesleduje televizní programy déle než hodinu denně.“* Samozřejmě je třeba přihlídnout i k jiným faktorům jako je například sociální prostředí, ekonomické prostředí, nebo rodinná anamnéza každého dítěte. *„Ale i když toto vše vezmeme v úvahu, televize se jeví jako jeden z faktorů, který v dítěti nejvíce determinuje zakořenění násilí“* Antier (2011, s. 71). Dívky, jak je již výše zmíněno, jsou televizí ovlivňovány více než chlapci. Ty, které sledují televizi déle než tři hodiny za den, se dopouští násilného chování v necelých 13%.

Podle mého názoru je tento přístup k výchově nevhodný a rodiče by měli spíše dbát na to, aby děti chodily více ven s kamarády a na různé kroužky či sporty a netrávily mnoho času doma u televize nebo internetu. Jsou samozřejmě situace, kdy je pobyt doma nevyhnutelný, když jsou děti například nemocné, pak si z nudy televizi zapnou, ale v takových případech by si měl rodič sednout k němu a vysvětlovat mu co je správné a co není, stejně tak co se reálné a co není. Nemělo by se stávat, nebo maximálně v krajních případech, že by rodiče dětem pouštěli televizi, aby je zabavili a mohli dělat nějaké věci pro sebe.

6 ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou násilí u dětí v pubescentním věku. Má poukázat, jak děti násilí vnímají a zhodnotit jejich postoje k této problematice.

Teoretická část se zabývá problematikou násilí a to jeho druhům a následkům, také popisuje typickou oběť a typického pachatele plus prevenci a možnosti řešení šikany a násilí.

Cílem výzkumné části bakalářské práce bylo hlavně zjistit a popsat jak děti ve věkové kategorii od 11 do 15 let vnímají násilí, co pro ně násilí představuje a jak na násilí reagují a pokud umí násilí rozlišit. Dalšími cíly bylo zjistit, zda samy násilí páchají, nebo jestli někdy bylo násilí pácháno na nich. Pro naplnění cílů byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory probíhaly s celkem sedmi komunikačními partnery a to dvěma chlapci a pěti dívkami v této věkové kategorii. Všechny rozhovory probíhaly se souhlasem zákonného zástupce dítěte a na předem domluveném místě a to vždy v pohodlí jejich bytu.

Prostřednictvím šetření bylo zjištěno mnoho zajímavých skutečností a postřehů. Výzkumná otázka byla zodpovězena a bylo dosaženo výzkumných cílů. Pro všechny komunikační partnery je násilí věc nepřijatelná, nemístná či prostě zbytečná. Jejich hlavní představa o násilí je fyzický útok člověka na člověka. Na otázku cíle – zda násilí ve svém okolí vnímají - ve své podstatě odpověděl každý, že ano. Jejich reakce na násilí, které kolem sebe vídají, jsou samozřejmě individuální od toho, o jaké násilí se jedná a v jak moc velké blízkosti se od násilí nacházejí.

Myslím si, že až na nedostatek informací o možnostech a druzích násilí, vyšly výsledky v celku pozitivně. Dotazovaní komunikační partneři uvádějí, že nemají mnoho zkušeností s násilím, s šikanou ani ničím jiným. Tento výsledek je však ovlivněn vzorkem dotazovaných, jejich prostředím, ze kterého pochází a ve kterém vyrůstají. Šest ze sedmi komunikačních partnerů vyrůstá totiž v rodině s větším sociálním citěním. V rodině, kde alespoň jeden rodič pracuje v sociální sféře, má ke své práci blízko a jejich život je postaven na určitých morálních principech, kterými se řídí a vede tím tak celou svou rodinu.

7 REFERENČNÍ SEZNAM ZDROJŮ

- ANTIER, Edwige. 2011. *Agresivita dětí*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 97-80-7367-881-4
- BOURCET, Stéphane a GRAVILLONOVÁ, Isabelle. 2006. *Šikana ve škole, na ulici, doma*. 1.vyd. Praha: Albatros. ISBN 80-00-01552-8
- BUSCAGLIA, Leo. 2011. *Milujte se*. 1. vyd. Praha: Pragma. ISBN 80-85213-32-X
- ČERMÁK, Ivo. 1999. *Lidská agrese a její souvislosti*. 1. vyd. Žďár na Sázavou: Fakta. ISBN 80-902614-1-8
- ČESKO. *Úmluva o právech dítěte*. č. 104 ze dne 6. února 1991
- ČEŠKOVÁ, Eva. 2012. *Psychopatologie a psychiatrie*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0216-5
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Petra VITOUŠOVÁ, *Sociální práce s oběťmi násilí v rodině* in MATOUŠEK, Oldřich. 2010. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 2.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-818-0
- FROMM, Erich. 1997 *Anatomie lidské destruktivity*. 2. vyd. Praha, NLN. s. 17, ISBN 978-80-7299-089-4
- HAŠKOVCOVÁ, Helena. 2004 *Manuálek o násilí*. 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetrovatelských a nelékařských zdravotnických oborů. s. 79, ISBN 80-7013-397-X.
- HELUS, Zdeněk. 2011. *Úvod do psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3037-0
- HENDL, Jan. 2008. *Kvalitativní výzkum*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-485-4
- JANATA, Jaromír. 1999. *Agrese, tolerance a intolerance*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-7169-889-X
- KOLÁŘ, Michal. 2000. *Skrytý svět šikanování ve školách*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-409-5
- KOLÁŘ, Michal. 2005. *Bolest šikanování*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-014-6
- KOLÁŘ, Michal. 2011. *Nová cesta k léčbě šikany*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-871-5

- KOŤA, Jaroslav, JEDLIČKA Richard. 2004. Děti a mládež v obtížných životních situacích. 1. vyd. Praha: Thermis. ISBN 80-7312-038-0
- KOUKOLÍK, František. 2000. *Lidský mozek*. 2.vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-379-X
- KRCH, František. 2010. *Mentální anorexie*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-807-4
- LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. 2006. *Vývojová psychologie*. 2.vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9
- MACHOVÁ, Jitka. 2010. *Biologie člověka pro učitele*. 1. vyd. Praha: Karolínium. ISBN 978-80-7184-867-7
- MATOUŠEK, Oldřich, MATOUŠKOVÁ, Andrea. 2011. *Mládež a delikvence* 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-825-8
- MCINTOSH, David. Impacts Of Traditional Bullying And Cyberbullying On The Mental Health Of Middle School And High School Students *Psychology in the Schools*. [online] ISI Journal Citation Reports © Ranking, 22. květen 2015, [30. 7. 2015]. ISSN: 1520-6807. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/pits.21841/citedby>
- MEDIAMANIA. *Mediamania* [online]. 2015 [cit. 2015-08-07]. Dostupné z: <http://mediamania.tyden.cz/rubriky/statistiky/>
- MIOVSKÝ, Michal. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4
- MURRAY, Salamon. 1984. *The Future of Children's Television: Result of the Market Foundation/Boys Town Conference*. Boys Town, New York, Boys Ceter for the Study of Youth Development.
- NAKONEČNÝ, Milan. 2002. *Základy psychologie*. 2. vyd. Praha: Academia. ISBN 80-200-0689-3
- PARKES, Jenny. 2015. *Gender Violence in Poverty Contexts*. 1. vyd. Routledge. ISBN 978-11-3466-537-2
- ŘÍČAN, Pavel. 1995. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-049-9

- ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. 2010. *Hry pro zvládání agresivity a neklidu*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-426-7
- ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. 2003. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. 1. vyd. Praha: Linde. ISBN 80-86131-44-0
- UZEL, Radim. 2005. *Pornografie a komerční zneužívání dětí* in WEISS, Petr *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-0929-5
- VÁGNEROVÁ, Kateřina. 2011. *Minimalizace šikany*. 2. Vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-912-5
- VÁGNEROVÁ, Marie. 2012. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0225-7
- VÁGNEROVÁ, Marie. 2012. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. 2. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1

PŘÍLOHY

Příloha 1: Přepisy rozhovorů s komunikačními partnery

Rozhovor s komunikačním partnerem č. 1

T: Začala bych otázkou, co je to pro tebe násilí?

KP1: *Vydírání, nebo fyzické ubližování, třeba i šikana, potom když se s někým seznámíme přes internet a setkáme s někým a může nás třeba i znásilnit, pak ještě různé ubližování a tak.*

T: Co si pod tím ubližováním, které jsi teď zmínila, představuješ?

KP 1: *Třeba slovní nadávky, pak fyzické ubližování, jako například mlácení.*

T: Co vše se ti vybaví, jaké obrázky se ti v hlavě promítají, když se tu spolu bavíme o násilí.

KP 1: *To ubližování na zdraví třeba.*

T: Co konkrétně pod tím ubližování vidíš?

KP 1: *Třeba ubližování různými předměty.*

T: Jakými předměty.

KP 1: *Třeba vařečkou a tak. Nebo i penálem ve škole, propiskama a kroužtkem*

T: Jaký máš pocit, co teď cítíš, když o tomhle spolu teď mluvíme?

KP 1: *Je to ošklivý, nechtěla bych to zažít a oběť se musí cítit špatně, měla by to někomu nahlásit.*

T: Kde všude můžeme násilí vidat a kde ho vídáš ty?

KP 1: *Třeba ve škole, někdy může být v rodině, v zájmových kroužcích, někdy na hřišti, když se setká pár dětí a taky přes internet.*

T: Konkrétně ty sama ho vídáš kde:

KP 1: *Třeba ve škole jsem ho viděla, když si tam děti ubližovaly navzájem a tak. Nebo na hřišti když se hádají a hážou po sobě něco a tak.*

T: Ještě někde něco vídáš? Co v té škole konkrétně jsi viděla?

KP 1: *třeba si navzájem vysypávají penály, nebo to po sobě hážou, schovávají si věci, kradou si peníze a pomůcky a tak*

T: Jak se cítíš, když vidíš, že kradou peníze, nebo vysypávají ty penály?

KP 1: *Snažím se tý oběti pomoci a třeba dojdeme za učitelem a řekneme to*

T: pocitově cítíš co?

KP 1: *cítím se špatně, že je to zrovna v naší třídě, že tam máme takový lidi, který to dokážou udělat*

T: Ještě někde ses tedy přímo setkala s násilím?

KP 1: *Ne*

T: Jak tedy reaguješ, kdy se s ním setkáš? Před chvílí jsi říkala, že ve škole jdeš tedy za tím učitelem, jak třeba ještě reaguješ?

KP 1: *Ta oběť se třeba svěří někomu a pak se to řeší s učitelem s rodičema nebo třeba s výchovným poradcem.*

T: Konkrétně ty reaguješ jak?

KP 1: *Snažím se mu pomoci.*

T: Jak se mu snažíš pomoci?

KP 1: *Pomůžu mu třeba sebrat ty věci a pomůžou se s ním nestýkat s tím agresorem a pak zajdeme za tím učitelem.*

T: Na hřišti jsi to někdy řešila?

KP 1: *Jdeme za rodičema oběti nebo agresora a řekneme mu, co dělá.*

T: Ty sama jsi na sobě někdy nějaké násilí zažila? Dalo by se říct, že jsi zažila někdy něco, co by se jako násilí dalo pojmenovat?

KP 1: *Asi ne*

T: Ty sama jsi někdy spáchala něco násilného, co by už někdo jiný jako násilí mohl považovat?

KP 1: *Ne.*

T: Co by se tedy přesně mělo dělat, když násilí vidíš?

KP 1: *Nahlásit to dospělému člověku, nebo někomu komu důvěřujeme a pak by se to mělo řešit*

T: Jak by se to podle tebe mělo řešit?

KP 1: *Vyvést důsledky tomu agresorovi a měl by se z toho poučit, že už to nemá dělat.*

T: Můžeš mi dát nějaký konkrétní příklad násilného chování, a jak bys to řešila:

KP 1: *Když už je to opakované, třeba jako týrání, tak by se mohl vyloučit ze školy, nebo jít do nějakého ústavu, pak třeba důtka třídního učitele, nebo ředitele školy, nebo dvojka z chování.*

T: Napadá tě k těm otázkám ještě něco, co bys chtěla říct, cokoliv co tě napadá?

KP 1: *Ne.*

Rozhovor s komunikačním partnerem č. 2

T: Chtěla bych se tě zeptat, co vše je podle tebe násilí

KP2: *Násilí je třeba když někoho šikanujou třeba kradením tašky a pak mu jí ve škole nechtěj dát, třeba ve škole ho šikanujou a mlátí ho.*

T: Co vše do toho násilí může spadat, zmínil ses o té šikaně, ještě tě napadají nějaké druhy?

KP2: *Nevím*

T: Jaké obrázky vidíš, jaké se ti vybaví v mysli, když se tu spolu bavíme o násilí.

KP2: *Třeba ty zlobivé děti jak jim ukradli tašku, mlátí ho a to se mi nelíbí.*

T: Jaký máš pocity z toho, co vidíš v té představě, co to v tobě vyvolává

KP 2: *Nelíbí se mi to, třeba že bych jim šel na pomoc*

T: Kde všude násilí vídáš?

KP 2: *Nevídám ho, jen třeba jednou nebo dvakrát za rok.*

T: A kde jsi ho viděl?

KP 2: *Viděl jsi ho ve městě*

T: Co přesně jsi viděl?

KP 2: *Říkal, aby mu vrátil kolo, ten druhý na něj řval, ať ho nechá.*

T: A co jsi pocíťoval, když si tu hádku viděl?

KP 2: *Ten jeden se na mě podíval, tak jsem raději utíkal.*

T: Proč jsi začal utíkat?

KP 2: *Protože jsem měl strach, že na mě taky začnou něco třeba křičet.*

T: Ty sám jsi na sobě nějaké násilí zažil?

KP 2: *Ne*

T: Takže se ti nestalo nikdy nic, co bys pojmenoval násilím?

KP 2: *Jakože by mi tekla krev?*

T: Také. Jestli se ti třeba stalo něco, co se ti líbilo.

KP 2: *Jen jednou ale to se už neopakovalo*

T: A co se ti stalo?

KP 2: *No řekli mi něco.*

T: Máš na mysli nadávku?

KP 2: *Ano, ale už je to dávno a nepamatuju si to.*

T: Jak jsi na to reagoval?

KP 2: *Vyřešil jsem to já, bylo to jen chvíle*

T: Kde se to stalo?

KP 2: *Ve škole ale už dobrý.*

T: Víš, co bys měl udělat, když nějaké násilí uvidíš?

KP 2: *Zajít za někým kdo by mi mohl pomoci nebo dojít pro pomoc.*

T: Za kým bys došel?

KP 2: *Za dospělým nebo za starším dítětem.*

Rozhovor s komunikačním partnerem č. 3

T: Co je podle tebe násilí

KP 3: *Když někdo někomu fyzicky ubližuje, mlátí ho, bije ho. Násilí je všechno, třeba i boje to taky patří do násilí, terorismus taky, všechno co je fyzického prostě.*

T: Jaké obrázky se ti vybaví, když o tomhle mluví o pojmu násilí.

KP 3: *Třeba nějaký chlap spráská malý dítě, nebo když někoho bije, nebo když někdo brečí nebo třeba mrtvý lidi. Chlap bije ženskou, nebo vidím obvazy, že se jim něco stalo.*

T: Ještě něco si představuješ?

KP 3: *Asi už ne.*

T: Jaký z těch věcí o kterých jsi mi teď říkala, máš pocit?

KP 3: *Mě to připadá jako hnus, prostě jako smutný, že se tohle děje, je to špatná věc, kterou ty lidi přeci nemaj zapotřebí dělat, že je to k ničemu. Třeba to odnášejí nevinní lidi, je to prostě hodně špatný a nechtěla bych se s tím setkat, jinak nevím. Je toho v tom světě hodně a mohlo by se to omezit.*

T: Kde všude ty to násilí vídáš?

KP 3: *Já většinou v televizi, na živo se s ním nějak nesetkávám, většinou v té televizi jinak se s tím extra nesetkávám.*

T: Řekla jsi extra, to znamená, že se ti stalo, že by ses s tím někdy setkala?

KP 3: *Jako já extra asi jako násilí násilí asi ne, ne asi ne.*

T: Teď jsi řekla „násilí jako násilí“ co to podle tebe je?

KP 3: *Nějaký silnější...když někdo dá někomu facku tak jakoby už je to to...ale že by někoho zbil někdo, to jsem v životě neviděla. Jenom v té televizi. Sice je násilí i něco toho menšího, ale není to tak závažné.*

T: A také to vnímáš jak násilí?

KP 3: *Když je toho hodně tak trochu jo.*

T: Co myslíš, že do toho jak ty říkáš „menšího násilí“ spadá?

KP 3: *Nevím třeba jen trochu jako párkrát kopnutí, ale není to tak strašný, že by spadl na zem nebo by ho to strašně bolelo. Ale už tak ho bije a je to už násilí, je to menší, ale nebolí to člověka tak strašně.*

T: Je ještě něco co, by do toho mohlo spadat?

KP 3: *Pak už je to větší násilí když ho úplně zbije, když má ty modřiny. Pak už je to velký násilí jako ten terorismus, menší když se lidi mlátí.*

T: Do toho menšího bys ještě zařadila? Zmínila jsi kopání, facku

KP 3: *Pohlavky, strkání, když někoho strčím na zem a on se praští. Jsou to bolestivé věci, ale dá se to ještě zvládnout.*

T: Ještě tě něco napadá?

KP 3: *Asi ne jen to kopání a facky.*

T: Co cítíš, když vidíš v televizi ten terorismus – to obrovské násilí?

KP 3: *No mám z toho trošku i strach, ale je mi těch lidí hrozně líto, i když nic neudělají tak umřou, kvůli tomu, že to nějaký lidi nemají hlavě úplně v pořádku, když takhle ty lidi zabíjej a oni za to nemůžou a i tak umřou, umírá takhle spousta lidí. Doufám, že se to nestane v Čechách, a když se to děje jinde, připadá mi to hodně špatný a je mi to líto a připadá mi to trochu odporný, že takhle zabíjej lidi.*

T: U toho „většího“ násilí – což jsi říkala, že jsou například ty modřiny, zmlácení, máš jaké pocity.

KP 3: *To mi taky připadá hnusný, je mi člověka líto a s tím člověkem, který někoho bije, bych se asi nebavila, protože je zlej a připadá mi to hnusný, když někdo někoho bije.*

T: A u toho takzvaného menšího násilí – postrkování, pohlavky a tak dále?

KP 3: *To mi přijde taky zbytečné, ale zase jsem ráda, že to je jen tohle a né to větší, ale dělat to nemusí, vždyť je to k ničemu, nemá to žádný smysl, šlo by to vyřešit třeba ústně, ale taky to nemám ráda. Ale zase ten druhý se furt může bránit.*

T: Viděla jsi někde ve svém okolí toto malé násilí?

KP 3: *Tak třeba když se kluci perou ve třídě, nebo možná někde na ulici, když do sebe nějaký opilci strčili, ale velkou rvačku jsem nikde na ulici neviděla. Ve třídě když se perou nebo tak, ty děti, ale u dospělých jsem nějak rvačky neviděla, to spíš ty hádky, než že by se bili.*

T: A hádku vnímáš jako násilí?

KP 3: *Je to v podstatě takové trošku psychické násilí, je to taky násilí, ale bez těch modřin.*

T: Jak jsi reagovala, když jsi takovéhle násilí viděla? Třeba ty kluky ve třídě, když se perou?

KP 3: *My se je snažíme dát od sebe, aby se neprali a vyřešili si to ústně, aby si to vyříkali a nervali se tam, takže se je snažíme zastavit:*

T: Jak to vypadá, když se je snažíte zastavit?

KP 3: *Snažíme se je uklidnit, aby vychladli a pak to spolu vyřešili, a když to občas nejde, protože to velký rvačky nejsou tak je od sebe dáme pryč. Se zas tak hrozně neperou, přeci jen to jsou kurt kluci*

T: Na hádky reaguješ jak, když slyšíš třeba na ulici někoho se hádat

KP 3: *Nezapojovala bych se do toho, kdyby to byli cizí lidi, ale připadalo by mi to zbytečné, když na sebe křičí, proč to nevyřešit v klidu. Samozřejmě nějaké hádky vždycky asi budou, ale když se na sebe úplně řve tak mi to přijde zbytečné, přeci jen by to mohli vyřešit jinak. Když na sebe řvou tak se navzájem stejně neposlouchaj tak je ta hádka potom horší. A když by se hádali ve třídě tak je zkusit přimět aby si to vyřešili v klidu.*

T: Co ty cítíš, když se do sebe kluci ve třídě pustí a perou se.

KP 3: *Smíšené pocity, trochu to aby se jim nic nestalo, je mi to líto, že se perou, mám o ně starost, jsou to prostě smíšené pocity, není to, že bych něco silně cítila, jako ježíš, teď se hrozně bojím. Připadá mi to hloupý a zbytečný.*

T: A u té hádky?

KP 3: *Připadá mi to hloupý a cítím trochu i lítost, že maj na sebe potřebu rvát, že to nedokážou v klidu, je mi jich líto, že to v klidu nedokážou, ale už to není starost, protože se jim nic vážného nestane, kromě toho, že pak budou smutný.*

T: Ty sama jsi na sobě násilí zažila:

KP 3: *Ne to ne, občas nějaký pohlavek, ale to byl ten kamarádskej, ale nikdo mě nikdy nebil.*

T: Takže ty jsi násilí zažila v té takzvané menší podobě?

KP 3: *Občas do sebe strčíme, ale nikdy se nám nic nestane, není to úplně tak, že bychom se šli pak rvát a ve větším už nic ne.*

T: Je to něco co bys už pojmenovala násilím?

KP 3: *Asi ještě úplně ne, to co dělaj mě, tak ne, je to fakt slabý jen kamarádský, já bych to jako násilí nebrala, ale jako hezká věc mi to nepřijde, ale násilí to taky úplně není.*

T: Ty jsi někdy provedla něco, co bys pojmenovala jako násilí?

KP 3: *To asi ne, občas jsme se se ségrou, když jsme byly menší, tak jsme se sestersky porvaly, ale že bych někoho mlátila to ne, na to já nemám povahu.*

T: Víš, co by se mělo správně dělat, když uvidíš nějaké násilí.

KP 3: *tak by se to mělo někam říct, většinou dospělému, já bych to asi nevyřešila a kdyby to bylo nějak hodně – to mlácení to asi začít řešit, protože potom to násilí jako šikana, by se řešit mělo, já sama to nevyřeším. Říct to dospělému, promluvit si s těma lidma a dál aby to řešili dospělí, já na to takovej vliv nemám, a kdyby to byla šikanu dětí tak to řešit s jejich rodičema s učitelkou a snažit se tomu zabránit a u dospělých, kdyby to bylo hodně hodně tak zavolat třeba policii.*

T: Takže kdybys byla svědkem šikany?

KP 3: *Kdyby to bylo ve škole tak bych to řekla učitelce.*

T: Napadá tě k tomu ještě něco?

KP 3: *ne, jen mi třeba připadá hodně špatné, když rodiče bijou své děti, ty děti nic neudělaly a pořádně, když to jsou malé děti tak se ani bránit nemůžou a ty dospělý mu můžou ubližovat. Když je to dospělý proti dospělýmu, tak se může alespoň trochu bránit, ale když je to dítě tak nemá nejmenší šanci se dospělýmu ubránit. Hodně třeba, teď už to tolik třeba ne, ale chlapi na ženskou, manžel bije svou manželku, může to být i opačně, ale většinou to je spíš takhle. To je vše.*

Rozhovor s komunikačním partnerem č. 4

T: Co si představíš pod pojmem násilí?

KP 4: *Že někdo někoho mlátí nebo i slovně nadává sprostě, ale spíš to mlácení.*

T: Ještě něco tam podle tebe spadá, nebo jen toto?

KP 4: *Sexuální obtěžování, nebo nucení do něčeho.*

T: Jaké obrázky se ti vybaví, když se tu teď bavíme o násilí, co se ti promítá v hlavě

KP 4: *Silnější starší kluk pěstí míří na mladšího hubenějšího křehčího člověka.*

T: Jaký máš pocit z této představy?

KP 4: *Špatný pocit. Ten agresor je silnější a ten druhý je hubený a nic nemůže, a když není v okolí žádný dospělý, nebo nikdo kdo by mu mohl pomoci tak lituju ty oběti, protože nemůže ta oběť nic dělat.*

T: Kde všude vídáš násilí

KP 4: *Ve škole, většinou na chodbě, na ulici a jinak asi nikde. Na táborech, třeba na koupališti.*

A to násilí mám popsat, kde můžou být nebo kde jsem viděla?

T: Tak nejprve kde jsi viděla a potom kde všude může být.

KP 4: *Tak kde jsem viděla je tam, kde jsem řekla a může být i v domácnosti, v práci*

T: Když ses tedy s tím násilím setkala, co jsi cítila?

KP 4: *Strach za tu oběť vlastně a kolikrát jsem i pomohla, na tom koupališti ne, to jsem viděla z dálky a byla jsem na tobogáně, tak jsem tam ani nemohla zasáhnout, nebo to bylo jen malé ne moc agresivní a skončilo to. Jinak jsem ještě cítila lítost ty oběti, taková bezmoc a to je asi vše.*

T: Jak tedy reaguješ na násilí, když ho vidíš?

KP 4: *Když je to třeba v tý škole, prostě blízko když můžu pomoci tak pomůžu vždycky. Prvně jakoby slovně, třeba když se kamarádi dost chytli ve třídě, tak prvně je oslovit, zakřičím ať toho nechaj, když to nepomůžu tak na ně šáhnou, třeba podržím aby už se nechali, když se perou a nikdy jsem nikomu nedala pěstí nebo tak, ale vždycky třeba podržím a kolikrát i zavolám učitele nebo dospělou osobu. Která může pomoci víc než já na táborech zase vedoucího.*

T: Co jsi třeba cítila, když na ty kluky zakřičíš, nebo když se je snažíš držet?

KP 4: *Takověj vztek, že mě kolikrát neposlechnou nebo nechápou kam to, až může dojít a ta ignorace, že mě igorujou když jim říkám, ať toho nechaj a tu bezmoc.*

T: Ty sama jsi někdy násilí na sobě zažila?

KP 4: *No ve třídě, nebylo to přímo násilí, nevím, jestli se to jako násilí počítá, třeba po házeli po propisky, protože jsem byla dlouho nemocná a naše třída je taková, že když tam někdo dlouho není tak potom na toho člověka zapomenou a když jsem pak přišla tak mě ignorovali a ani se se mnou nebavili a přitom jsem nic neudělala takže po mě házeli propisky a i nadávky a když jsem třeba přišla ze záchoda tak mi lepili lepidlo na židli a já si do toho pak sedla, ale že by mě přímo mlátili to ne, ani ty propisky, neměla jsem žádnou modřinu ani tak, protože na mě kolikrát ani nedohodili, ale jakoby se tím tak trochu počítá. Ale nikdy mi netekla žádná krev ani žádné odřeniny ani modřiny nic.*

T: A jak jsi tento problém řešila?

KP 4: *Tak první den jsem to řekla mamce, protože se mamce hodně svěřuju se vším, ta mi řekla, že nic, řekla, že když mi druhý den něco provedou, tak abych jí to zase řekla a že už to bude řešit, jestli to nebylo třeba jen divnou náladou. První den byly ty propisky, druhý den bylo to lepidlo. Takže jsem to zase řekla tak to mamka řekla tý mamce tý kamarádce a ta mamka samozřejmě říkala: to by moje dceruška nikdy neudělala“ no ale udělala, protože vím, když jsem byla na tom záchodě, tak tam byl můj kámoš ve třídě, kterej mi řekl, že to udělala ona, on by nelhal, protože to řeklo i víc lidí. Tak jsem to řekla teda hned mamce a byly zrovna i konzultace, právě jsem se divila, že to udělala před těma konzultacemi, tak jsem to chtěla říct i učitelce, ale asi dostali strach tak to potom skončilo, to trvalo fakt asi jen tejden, takže jsem to rozhodně řekla mamce, potom jsem chtěla tý učitelce, ale už to skončilo, takže jsem jí to neřekla.*

T: Ty sama jsi někdy provedla něco, co by se dalo pojmenovat jako násilí?

KP 4: *S bratrama nadávky, ale to není žádné extra násilí.*

T: Co je podle tebe správný udělat, jak se zachovat když vidíš nějaké násilí?

KP 4: *Tak určitě když můžeme pomoci a jsme blízko tak určitě pomoci a když je tam dospělá nebo starší osoba, nebo učitel, vedoucí tak mu to říct když to nejsou jen nadávky a je to fakt hodně agresivní tak mu to říct. A když do toho můžu zasáhnout,*

když na to sama stačím, tak té oběti pomoci a uklidnit agresora, ale určitě nějak pomoci.

T: Když si představíš nějaký konkrétní příklad násilí, jak bys to řešila?

KP 4: *Když vidím, že se dva kluci perou, tak je nejprve okřiknu, což budou asi ignorovat, tak podržet agresora a když se bude hodně vykrucovat, tak zavolat policii, kdyby to bylo hodně akutní, hodně agresivní, nebo nějakou osobu na ulici zavolat, nebo kdybych v tom byla sama a bylo to hodně akutní tak tu policii a kdyby to nebylo tak hrozný tak bych je nějak asi ovládla, že bych toho agresora udržela a rozmluvila jim to, aby to nedělali.*

T: Kdyby se rvali dospělí někde na ulici tak bys to řešila jak?

KP 4: *Kdybych viděla, že se perou a už jim teče krev, tak tu policii, ale kdybych byla blízko baráku, tak bych to došla říct rodičům, aby s tím třeba něco udělali. Ale kdybych byla daleko od nich a byli to dospělí lidé tak bych asi nic nedělala, protože bych si řekla, že to jsou dospělí lidé a e si to umí vyříkat sami a kdybych byla blízko tak bych jim řekla: „jste dospělí, to nemůžete vyřešit v klidu?“ a při nejhorším kdyby fakt tekla ta krev - bych zavolala tu policii při nejhorším, kdyby mu někdo vyrazil dech tak i záchranku nebo tak.*

T: Jak myslíš, že by ses cítila, kdybys byla na ulici svědkem tohohle chování, které jsi mi tu teď říkala?

KP 4: *Velké strach za ty oba dva, i když to kolikrát vidím v televizi, ty různé upoutávky, kde se někdo pere, tak mám z toho vždycky špatné pocity z toho, že se perou nebo tak, že si neumím ani uvědomit, že by to mohlo skončit špatně.*

T: Teď ses zmínila o televizi, to znamená, že násilí můžeme vidět i tam?

KP 4: *Ano*

T: Ještě tě k tomu něco napadá?

KP 4: *Ne.*

Rozhovor s komunikačním partnerem č. 5

T: já bych tě chtěla zeptat, co je podle tebe násilí, co si představíš pod tímto pojmem:

KP 5: *Člověk k někomu přijde a ten ho začne hned mlátit. Nebo třeba když dítě přinese špatnou známku, že ho rodiče mlátě.*

T: Ještě tě něco napadá, co by mohlo spadat pod násilí?

KP 5: *Když třeba manžel mlátí manželku, nebo když se dítěti něco nepovede, tak za to dostane.*

T: Když se tedy bavíme o tom násilí, jaký obrázek se ti promítne hlavou

KP 5: *Představím si toho chlapa, co mlátí tu svou manželku a svého syna.*

T: Když vidíš toho chlapa, co bije svou manželku nebo dítě, tak když si to představíš, co cítíš?

KP 5: *Hrůzu, nebezpečí*

T: Kde všude se setkáváš s násilím, kde ho můžeš vidět.

KP 5: *Tak může probíhat v rodinách, ve škole, taky dost v televizi, vlastně skoro všude.*

T: Ty konkrétně ses setkal s násilím?

KP 5: *Jen když šel z jedné třídy kluk tak se začal strašně rvát s klukem z naší třídy, jinak nikde, pak v ta televizi.*

T: Když se ty dva kluci rvali, co jsi cítil?

KP 5: *Měl jsem docela strach, aby se nepustili do mě*

T: V té televizi když vidíš to násilí tak co cítíš?

KP 5: *To nebezpečí.*

T: Na co se rád koukáš v televizi:

KP 5: *Simpsonovi, Kobra 11, taky koukám na přírodovědný filmy.*

T: A v těchto filmech nebo seriálech vidáš násilí?

KP 5: *Někdy v těch Simpsonech jinak nikde, ještě vlastně občas v té Kobře 11*

T: A co přesně tam vidíš?

KP 5: *Tak v té Kobře 11 někoho třeba mučí a v Simpsonech, že si tam řezají hlavy a škrtějí se*

T: A když v té Kobře 11 někoho mučí, co cítíš?

KP 5: *Tak trochu strach.*

T: Když se vrátím zpět k těm klukům ze školy, jak se poprali, jak jsi reagoval?

KP 5: *Tak jsem tomu klukovi z naší třídy, protože ten z jiný třídy se do něj pustil, tak jsem tomu z naší, on je skoro můj kamarád, tak jsem mu říkal, aby přestal, akorát že ten kamarád od něj odešel a ten druhý šel do pekárny no a potom zahodil batoh a zase se do něj pustil a můj kamarád se nenechal zmlátit tak ho shodil a potom to viděl nějaký chlap tak došel za ředitelem, aby si to ve škole s ním potom vyřídil a to bylo všechno.*

T: Ty jsi teda tomu kamarádovi říkal, aby toho nechal a ještě něco?

KP 5: *No zkoušel jsem je od sebe oddělit, ale nešlo to, neposlouchali mě*

T: Ty sám jsi na sobě někdy nějaké násilí zažil, udělal někdo něco, co by se ti nelíbilo

KP 5: *Ne*

T: Ty sám jsi někdy nějaké násilí použil?

KP 5: *Ne*

T: Co by se tedy správně mělo udělat, když budeš svědkem násilí?

KP 5: *Nahlásit to někomu, nejbližší osobě, třeba rodičům a ve škole třeba učiteli*

T: Kdybys na ulici viděl dva dospělé, jak se perou, co bys dělal?

KP 5: *Kdyby byl někdo poblíž, tak bych ho zavolal a kdyby šlo do tuhýho tak bych zavolal na policajty.*

Rozhovor s komunikačním partnerem č. 6

T: Co je podle tebe násilí, jak bys ho popsala?

KP 6: *Násilí je podle mě fyzické ublížení na zdraví člověka člověku, prostě fyzické ubližování*

T: Co konkrétně tě pod fyzickým ubližováním napadá:

KP 6: *Mlácení nebo něco takového, jakékoliv ublížení na zdraví*

T: Jaké obrázky se ti vybaví, před očima když řeknu násilí

KP 6: *Chlap bije ženskou, nebo chlap bije děti, také šikana nebo cokoliv, ale ne kyberšikana, ale ta normální šikana. Prakticky taky mezi vrstevníky být násilí, nebo když se někdo vožere, tak se může chovat tak, že někomu ubližuje, což je násilí. Ještě k tomu když je chlap násilný na ženskou, tak se to šíleně řeší, ale když je to ženská na chlapa tak je to takové, že to nikdo moc neřeší, tak je to divné.*

T: Jaký z toho máš pocit, z té představy, co cítíš.

KP 6: *Není to nic dobrého a ideálního, co by měl praktikovat každý.*

T: Kde všude vídáš násilí.

KP 6: *Dle mého názoru ho nevidám nikde, že by se přímo praktikovalo na někom koho hodně znám.*

T: A na někom koho neznáš?

KP 6: *Tak to potom nevím. Určitě na základce, kam jsem chodila, určitě něco bylo, tam byla začínající šikana, což by se dalo brát. Jinak netuším.*

T: Na té základce jsi viděla něco konkrétního z té šikany?

KP 6: *To nebylo násilí, to byla spíš jen taková slovní ...*

T: Slovní co?

KP 6: *Nevím jak to říct, nebylo to nic fyzického, že by někdo někoho vysloveně... ale prostě psychická...*

T: A to považuješ za násilí?

KP 6: *Dalo by se to tak brát*

T: Ty to tak bereš?

KP 6: *No dalo by se to tak brát, ale tak by se dala brát pak i ta kyberšikana a takový, to je pak to psychické násilí, ne to fyzické.*

T: Já se ptám na násilí jako takové, takže co ty si představíš.

KP 6: *No když řekneš násilí tak první je to fyzický.*

T: Na té základce jsi té šikany byla svědkem?

KP 6: *No ono to bylo takový, bylo to takový, ona to byla i nebyla šikana, bylo to divný, podle mě to šikana spíš nebyla.*

T: Co jsi u toho tedy cítila?

KP 6: *No, že to nebylo dobrý a že by bylo dobrý, kdyby se to vyřešilo.*

T: Jak jsi na to reagovala, na to co se dělo?

KP 6: *No on o tom věděl každý, bylo to tak, že jeden člověk nebyl nejmilejší na zbytek třídy, ale taky zbytek třídy každopádně nebyl nejmilejší na toho člověka, ale byly tak pak neutrální lidi, včetně mě. Bylo to takový to typický, kdy někdo někoho hodně štve.*

T: Ty sama jsi tedy reagovala jak, když se to dělo?

KP 6: *Bud' jsem u toho přímo nebyla, nebo když to bylo ve třídě, tak nás tam byla hromada, tak jsem se snažil ten konflikt rozříznout, aby se nechali, nebo to nějak nechat být. Pak tam byli různí lidi, který to s námi řešili, aby tam nebyla šikana, protože učitelé si mysleli, že to byla šikana, ale podle mě to nebyla šikana. To jsme pak museli spolupracovat, přijeli na pár hodin a kecali si s náma o různých věcech.*

T: Kdo přijel?

KP 6: *Praktikanti, nějaký mladí lidé, starý nebyli, tak 20-30*

T: A řešili to s celou třídou?

KP 6: *Bylo do toho zapojeno víc tříd*

T: Jaké pocity jsi cítila v momentě, kdy jsi třeba zrovna zasahovala.

KP 6: *Jak jsem říkala, že to není nic dobrého a že by bylo dobré, kdyby se to už nedělo a dalo se to nějak rozšmiknout a dvě strany by se nechaly být a ignorovali se třeba. Sama s tím nic nezmužu. Takový to někomu to řekni, když to všichni věděli ...*

T: A přímo emoce, vnitřní pocit, který v tobě během toho byl.

KP 6: *Jako toho člověka mi bylo líto, ale na druhou stranu jsem se těm ostatním nedivila. Tím, že vím, že si za to mohl sám, tak mi to bylo takový líto nelito.*

T: Ty sama jsi nějaké násilí zažila, jestli ti někdy něco provedl co bys pojmenovala násilím.

KP 6: *Myslím si, že ne.*

T: Ty sama jsi něco někdy provedla takového, že by se to dalo nazvat násilím?

KP 6: *Taky si myslím, že ne.*

T: Co by se mělo udělat, když jsi svědkem násilí?

KP 6: *Podle toho jaké násilí u šikany všichni víme, co se říká. Řekni to někomu, řešit to. Pak násilí mezi vrstevníky, to samé, když se kluci mlátí, taky by se to dalo brát z násilí, rozmlátí si držku, ale pak jsou v pohodě. Takže hlavně to někomu říct a řešit to pak s někým, ale někdy to nemá cenu řešit, když víš, že je to prostě normální. Jsme zvířata a ty si taky občas dají přes držku, aby si udrželi hierarchii.*

T: A kdyby sis vybrala konkrétní příklad násilí, jak bys ho pak řešila.

KP 6: *Tak třeba u šikany mezi vrstevníky, tak to říct učiteli, pak třeba rodičům, jsou i nějaké linky bezpečí a takové a dá se to nějak vyřešit, pak se může chodit k psychologovi, kde se obě strany můžou hodit do normálu. U domácího násilí to manželé třeba řeší rozvodem. Nebo člověk člověku, to u soudu může dojít tak, že se k sobě nemůžou při blížit. To psychické, je to prakticky samé jako fyzické ohledně řešení. To známe každé, to je to co nám hustěj do hlavy od mala, říct to učiteli, říct to někomu, na koho se můžeš obrátit, říct to kamarádovi, kamarádce.*

T: Tak napadá tě ještě něco k tomu co to je násilí?

KP 6: *Jak jsem říkala, psychický, fyzický, tak se to dá rozdělit.*

Rozhovor s komunikačním partnerem č. 7

T: Co je podle tebe násilí?

KP 7: *Když někdo někoho mlátí a je na něj hnusnej a hodně ho mlátí.*

T: Co to podle tebe je být „hnusnej“?

KP 7: *Mlátit a nebýt na něj hodnej, být zlej a tak.*

T: Co podle tebe vše spadá do násilí?

KP 7: *Šikana, přepadávání, války.*

T: Jaký konkrétní obrázky se ti vybaví před očima, když se o tom bavíme?

KP 7: *Když někdo někoho přepadne na ulici a hrozí mu, že ho zmlátí nebo mu něco udělá.*

T: Čím by mu mohl vyhrožovat, že mu něco udělá?

KP 7: *Že ho třeba zastřeje, nebo vyhrožujou ohledně rodiny. Nebo ve škole někdo někoho šikanuje.*

T: Jak to třeba může vypadat ve škole ta šikana?

KP 7: *Že ho třeba zmlátí, vezmou mu peníze a svačinu.*

T: Jaký z toho máš pocit, z těchto představ

KP 7: *Špatnej, není to hezké a nelíbí se mi to takhle.*

T: Kde všude násilí vídáš?

KP 7: *V televizi, na ulici, někdy se to může vidět ve škole.*

T: Můžeš mi dát konkrétní příklady násilí, které teda na ulici, v televizi a ve škole vídáš?

KP 7: *Tak v televizi to jsou bojový filmy, nebo válečné dokumenty. Na ulici když někdo někoho přepadne a ve škole ta šikana nebo se v zadu ve třídě kluci perou.*

T: Co cítíš, když se ty kluci vzadu začnou prát?

KP 7: *Oni se většinou perou ze srandy, tak nic moc, ale je mi jich většinou líto, když to někdo víc schytá.*

T: A ty filmy?

KP 7: *Taky mi jich je líto, mrzí mě, že to tak skončí, když třeba zabijou nějakýho toho hrdinu*

T: Jak jsi reagovala třeba v té škole, když vidíš prát se ty kluky.

KP 7: *Když to není ze srandy, tak se je snažíme od sebe odtrhnout, když už hejbají lavicemi a padají na ně, tak se snažíme je odtrhnout.*

T: Na té ulici jsi něco konkrétně viděla?

KP 7: *To ne*

T: Ublížil ti někdo někdy tak, že bys řekla, že to bylo násilné?

KP 7: *Ne*

T: Ty sama jsi násilí někdy použila?

KP 7: *Ne*

T: Co by se tedy mělo dělat, když násilí uvidíš?

KP 7: *Když je to nějaký to přepadenutí na ulici tak zavolat policii, když je to ve škole tak odtrhnout nebo dojít pro učitele a v televizi asi nic.*

T: Když bys na ulici viděla dva rvát, co přesně bys dělala.

KP 7: *Asi bych volala policii, nejdřív bych se tedy asi podívala, o co tam přímo jde a pak bych ji asi volala.*

T: V jakém případě bys ji nevolala?

KP 7: *Kdyby se jen pošťuchovali a nebylo to nic vážného*

T: Ještě tě něco napadá?

KP 7: *Že se mi to nelíbí, ale v nějakých případech je to asi hodně nutný*

T: V jakých případech to je?

R7: *Když někdo útočí, tak se proti němu musí jít.*